

A Vasárnapi Ujság tizedik évfolyama!

A szerkesztő
JUTALOMÉVE,
szerződésileg
biztosítva.

Előfizetési fölhívás

Szebb papiros,
magnagyobbított alak,
csinosabb kiállítás,
árcnelés nélkül.

VASÁRNAPI UJSÁG

POLITIKAI UJDONSÁGOK

1863-ik évi folyamára.

Szerkesztő:
PÁKH ALBERT.

Kiadó:
HECKENAST GUSZTÁV.

Az egész évfolyam, januártól decemberig, mind a két lapra 10 forint.

A magyar közönséghez!

Ha egy lapnak annyira vitte Isten a dolgát, hogy elég kedvező viszonyok között, még pedig ugyanazon egy szerkesztő alatt, tizedik születési napjának megünneplésére hívhatja össze közel s távol jó barátait; akkor az ily eseményt legyen szabad Magyarországon legalább is igen ritka madárnak elnevezni. Azután pedig legyen szabad a nagy érdemi közönségtől azon szabadalmat, vagy kegyelmet kikérnünk, hogy ne legyünk kénytelenek ily ünnepléyes alkalommal, midőn a veteránusi pléhtallért épen mellünkre tűzzük, hosszú, kenneletjes programban elmondani: mit akarunk? kik leszünk? Nem erről kell most szólnunk. Mert hiszen mióta egy évtizeddel ezelőtt — abban a szomorú, hangtalan és színtelen időben — kiléptünk az elhagyott térről, elmondva vídám, hangosan és nagy vörös betűkkel, hogy mi azórnál állunk elő, hogy legyünk itt, egy életre érdemes nagy nemzet középpontjában, az igazi műveltség, polgárosítás, a tudományok és ismeretek népszerű terjesztői; a munkásság, ipar, tehetség és szorgalom buzdítói; a jó ízlés, az érzület és erkölcsök nemesítői — azóta, mondjuk, igen megszaporodott azok száma, kik saját pénzük árán, és saját észleléseik nyomán győződhetek meg, mennyiben ígértünk olyat, a mit az évek változó folyamában meg is akartunk, meg is tudunk tartani. Lelkiismeretünk nyugottan várja a ránk kiondandó igazságos ítéletet.

Tíz év egy halandó magyar lap s mi több, egy még halandóbb szerkesztő életében — rengeteg idő!

A „Vasárnapi Ujság” kiadótulajdonosának megvan azon jó szokása, hogy minden előfizetett tíz példányra ad egy tiszteletpéldányt. A szerkesztő is ugy szerződött vele, hogy — ha addig megél a lap — a tizedik esztendőig engedje át neki mint tisztelet-esztendőt.

Az alku meg lón kövte s a mit az akkori szomorú irodalmi viszonyok közt inkább csak szerény jámbor ohajtásként pendítettünk meg, azt a jószágos ég meghagyta értünk, t. i. **A Vasárnapi Ujság 10-ik évfolyamának jövedelme a szerkesztőt illeti.**

Ezen fontos változást lehetetlen volt, kirívóbb betűkkel nem adni tudára a t. cz. olvasóközönségnek. A lap történetéhez tartozik. Az eddig eladottaktól mindenekfelett két dolog következik: egy kötelezettség, mely a szerkesztőt a kiadó illeti, s egy hathatós tüntetés, melyet a szerkesztő ez egyszer saját érdekében fog kikérni a közönségtől.

A közönség iránti hálás érzelmiünknek mindig tettekből, lapunk külső, belső tökéletesítésében szerettük bizottságait adni. Így teszünk most is, s örömiünkre szolgál nyilváníthatni, hogy eredeti régi ohajtásunk, melynek valóságát mindenkor egy megállapodott biztos közönségtől föltételeztük, most végig tette válik.

Előfizetési föltételek 1863-dik évre:

(a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt, postán küldve vagy Buda-Pesten házhöz hordva)

Egész évre (január—december) 10 forint.

Fél évre (január—június) 5 forint.

Csupán Vasárnapi Ujság:

Csupán Politikai Ujdonságok:

Egész évre (január—december) 6 forint.

Egész évre (január—december) 6 forint.

Fél évre (január—június) 3 „

Fél évre (január—június) 3 „

Tíz előfizetett példányra gyűjtőinknek egy tisztelet-példánnyal szolgálunk. — A pénzes levelek bérmentes küldése kéretik.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala.

(Pest, egyetem-utca 4-ik szám alatt.)

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomtatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten, 1863.

2-ik szám.

Tizedik évi folyam.

Pest, január 11-én 1863.

Előfizetési föltételek 1863-ik évre:

a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt, postán küldve vagy Buda-Pesten házhöz hordva:	
Egész évre (január—december)	10 ft.
Fél évre (január—június)	5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság:	
Egész évre (január—december)	6 ft.
Fél évre (január—június)	3 ft.
Csupán Politikai Ujdonságok:	
Egész évre (január—december)	6 ft.
Fél évre (január—június)	3 ft.

Báró Kemény Ferencz.

Az oktoberi diploma utáni első erdélyi udvari kancellár arcképevel régóta tartozunk olvasóinknak.

Magyar-gerő-monostori báró Kemény Ferencz, val. belső titkos tanácsos és volt erdélyi udvari kancellár, Erdély azon ősi családainak egyikéből származik, mely a hős Kemény Simontól kezdve mai napig több nagy és jeles hazáit, s köztök egy fejedelmet is adott Erdélynek. A honszere-

rette, a közügyek iránti meleg részvét és tevékenység, a küzdelem és önfelelődozás mintegy véreben rejlik e családnak, melynek majd minden tagja érző szív mellett kitünő észszel is meg van áldva. Elődeinek méltó ivadéka, báró Kemény Ferencz, a múlt század végső tizedében Erdélyben Bükösön született s tanulást a nagy-enyedi főiskolában végezve, csakhamar, mint a Keménynek tenni szoktak, közpályára lépett.

Ha módunkban volna is teljes életrajzot adni, nem érezhetnők alkalmasnak az időt, hogy Kemény nevezetse befolyását Erdély állapotjára, most fejtegyünk. Más idő és hosszabb tanulmány kívántatnék ahhoz, hogy Erdély ezen egyik legjelesb államférfijának, elvei és tettei szerint, a történelemben öt megillető hely ki-mutatassék. De nem lehet mindjárt első helyre nem tennünk azon kitüntetését, mely már az alig 40 éves férfut érte, midőn az erdélyi országos rendek elnökül választák. E magas hivatásnak pedig, az 1848 előtti időszakban, négy egymásutáni országgyűlésen, s a legválságosabb időkben, sok tapintattal, ügyességgel s mély belátással felelt meg, a mi által fényes bizonyosságait adta államférfiúi tehetségének.

Országszerte örvendetes hatást szült 1860-ban az oktoberi diploma kiadása után azon hír, minélfogva az erdélyi udvari kancellári méltóság betöltésénél Ő Felsőge választása b. Kemény Ferenczre esett. Nehéz idők, nehéz körülmények tornyosultak össze minden oldalról, de a legmagas bizalommal megtisztelt férfiú, gyöngült egészségi állapota daczára, engedett a felhívásnak, s falusi magányát odahagyva, hazája ügyeinek vezetését átvette. Nem feladatunk, az akkori események lefolyását rajzolni, melyek nagyobb része még ugy is mindnyájunk friss emlékezetében van. Általánosan el van ismervé, hogy b. Kemény Ferencz a

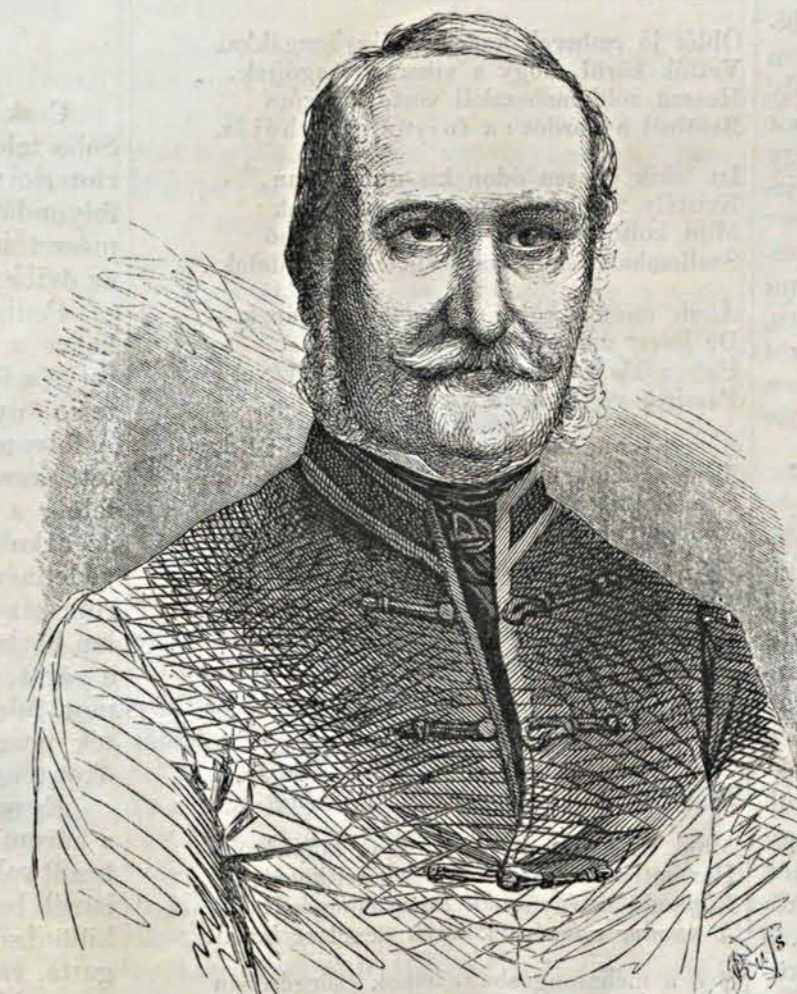
össze minden oldalról, de a legmagas bizalommal megtisztelt férfiú, gyöngült egészségi állapota daczára, engedett a felhívásnak, s falusi magányát odahagyva, hazája ügyeinek vezetését átvette. Nem feladatunk, az akkori események lefolyását rajzolni, melyek nagyobb része még ugy is mindnyájunk friss emlékezetében van. Általánosan el van ismervé, hogy b. Kemény Ferencz a

Miklós távozása után néhány hónap mulva, 1861 őszén, ő is oda hagyta Bécsset s ismét erdélyi magányába vonult.

Van ezeken kívül báró Kemény Ferencznek egy kevesebb ragyogó, de nem kevesbé nemes s nem kevesebb érdemekben gazdag pályája. Az erdélyi reformatus egyház ügyeinek kormányzatát értjük, melynek élén régóta a báró áll, még pedig annyi ügyszere-tettel, hogy különösen az utóbbi évtizedben, midőn a politikai élet előtte is bezáródott, csaknem minden munkásságát ennek szentelte. A tanügy, az iskolák, tanárok anyagi helyzete, az egyházak pénzügyviszonyainak rendezése, s az autonomia melletti küzdelmek egyaránt hirdetik, hogy ő egyházának munkás és hű fia.

Báró Kemény Ferencz a magánéletben jó rokon s igaz barát, bölcs tanácsadó, szelleműs és érdekes társalgó, s nem leereszkedő, mint mondani szokták, hanem magához emelő azokat, kik hozzá fordulnak.

Most újra visszatért a magánéletbe. Meg van győződve hazája jövőjéről s győzelméről azon ügynek, melynek egész életét szentel. Kívánjuk, hogy ennek látásában vele együtt minél hamarabb gyönyörködhessünk!

BÁRÓ KEMÉNY FERENCZ.

A haladás egyes jelei Magyarországon.

II.

Azt mondják: hogy tekintve az olvasók számát, több lappal birunk, mint a mennyire szükségünk van. Ez igaz; de az innen folyó kárt mindenekelőtt a könnyelműleg vállalkozó kiadók fogják viselni. Kevesebb is megjárna a jóból s a közönség inkább szeretné, ha az irodalmi erők korlátoltabb téren összpontosulva, néhány oly szépirodalmi, művészeti és tudományos szaklapot állítanának elő, mik a méltányos kívánatokat teljes mértékben kielé-

githetnek. Ezen idő előbb-utóbb be fog következni; az üdvös válság, mely a buzaszemet a pelyvától külön választandja, tán közelebb van már, mint sokan vélik. A politikai lapokról nem szólnak; ezek többé kevésbé a külön párt-árványok napi közlönyeiül szolgálnak, vagy legalább mint ilyenek igyekeznek a sorozatban megjelenni; sajnos ugyan az is, hogy a régebbi ismertebb nevek, a mindennapi szükség parancsoló szavától ösztönözötten, egymásután hagyják el a szépirodalmi pályát, s hogy szellemi tehetőségeik gyümölcsözővé tételére oly mezőket kénytelenek felkeresni, a hol a munka, kevesebb erőfeszítés mellett is, bővebb anyagi hasznót ígér: azonban legyünk meggyőződve, hogy ez így sokáig nem tarthat; a jelenben létező lapok sokasága, vagy egy egészen új olvasó-közönséget lesz képes elővarázsolni, vagy megfizeti azon tapasztalásának árát, hogy egy pár közlők kissé jökor talált érzeni.

Bármely eset közetkezzék be e kettő közül, bizonyos az, hogy a kik lapjaink elszaporodását az irodalom hitelét veszélyeztető körjelnek nevezik, az ellenkező tulságba esnek. A nemzet irodalmát a jó művek, s az azokat élvező olvasók képezik. Annyira már vagyunk, hogy közönségünk ismeri *jeleseinket*; tud különbséget tenni a *jobb hangzású* nevek között; éles belátással szemeli ki azon tehetőségeket, a kik a jövőre nézve a siker reményével biztatnak. Hogy ily szabad, s korlátot nem ismerő versenyen néha a *nem hívatottak* is szerepelni próbálnak, oly baj, mely önmagában hordja gyógyszerét. Igen szomorú volna, ha e szent ügyben a közönség oly gyengeséget tanusítana, hogy egyszer vagy másszor rászedetvén valamely nyelge által, az irodalom általános elhanyagolásában fejezné ki bosszúját.

E sorok írója a lapok ily eddig nem tapasztalt elszaporodását a haladás egyik bizonyító erővel bíró jelének tekinti. Nem mintha hinné, hogy e pillanatban már oly számos közönséggel bírnak, mely 70 lapot eltarthat; nem mintha képzelné, hogy ily aránytalanul nagy tér betöltésére teljesen megfelelő erők állnak rendelkezésünkre: hanem örvend a szabad verseny ezen tömeges feltünésének; nem kételkedik, hogy a mi a sok közül igazán jó, a mi ápolásra érdemes, az előbb utóbb kiemelkedik a többi közül s meghozandja azon gyümölcsöt, melyre a „termelő” számol, melyet a „fogyasztó” igényel.

III.

Hasonlókép, a haladás egyik biztos jelének vehetjük azon örvendetes tapasztalásunkat, hogy Magyarországon, a haza szellemi és anyagi kérdései tekintetében, bizonyos *határozott*, s az egyeseket tévutra vezetni számélt *határozott*, s az egyeseket ellenére is, *erős, ingathatlan, megromolhatlan és megvesztegethellen közszellem* uralkodik. A magyar ember sokkal jobban van értesülve a hazájabeli dolgok állásáról, mint sokan vélik, a kik egy idő óta a fehérre, erőnek erejével feketének akarják bizonyítani. Nagyon kiveszett közölünk azon faj, mely a szép szavakat, a kézzelfogható dolgoktól nem tudja megkülönböztetni. A ki értelmes népünk között megfordult, élvezettel és lelki megelégedéssel emlékezik vissza tapasztalásáról, miket a nép háztáza mellett szerzett. A midőn az Akadémia palotájának ügye megpendült: egyszerre mint varázsszóra az egész nemzet figyelme e tárgyra fordult, s a lelkesedés oly sikert hozott létre, melyhez hasonlót, a pénzözömben uszó Angliát kivéve, másutt hiában keresnénk. Széchenyi István halálának megrázó híre az egész országot gyászba

borította; széles e hazában még a legigénytelenebb helyeken is, mindenki tartozó kötelességének ismeré, leróni háláadóját a „legnagyobb magyar” emléke iránt.

Kevésel ezután, mint valami ihlet következtében azt láttuk, hogy nemzetünk elterve az Európában általánosan behozott eltűzéstől, néhány hó alatt, az elsőtől az utolsóig felvéve a magyar ruhát. Az egyetértést, amint a sajtószéri változás létrejött, itthon és a külföldön egyiránt csodálták és méltányolták. Pedig jól emlékezhetünk rá, hogy azon időkben, a lapoknak épen nem volt módjukban, olyas valamit ajánlatni, a mi az akkor divatos „demonstrációk”-hoz csak némi tekintetben is hasonlíthatott. A nemzetiségnek ezen külső jelek általi előtűntetésében a sikeres példák közelebbiak kisebb szomszédnemzetek is követték. Legyünk meggyőződve, hogy szomszédaink más, még inkább az életszükséghez tartozó dolgokban is örömmel indulandnak utánunk, a hányszor csak észreveszik, hogy törekvéseink helyese, és mindnyájunk közös érdekeinek egyiránt megfelelnek. Ezen *irányadó szerep*, már magában egy neme az erőnek, hatalomnak és befolyásnak. Ismerjük fel e kicsiny-ségben is hivatásunk egyik jelét, s erősítsük meg szívünket azon szószátyárkodók vészjólatai ellenében, a kik feketevérűségükben okosabbak akarván lenni az összes nemzetnél, csak kicsinyleni tudják azt, a minnek ellenkezőjét előidézni soha képesek nem lesznek. (Vége következik) —rt.

Az erdei forrás.

— 1859. —

Ott buzog magában, cserfák árnyokában,
Fölötte lombernyő magaslik az égre;
S ha az ősi szellő végig zeng a fákön:
Magsárgult levelkék hullanak vízébe.

Öblét jó emberek kemény tölgydongákkal
Vették körül, hogy a vihartól megójják,
Hosszu zöld mohszakal verte ki azóta
Belülről a hordót: a forrás gunyhóját.

Itt lakik ő ezen ódon kis gunyhóban,
Kristály fenekéről buzognak a habok:
Mint költő szivéből a fel-felbuggyanó
Szellenhabocsokk: a szépen zengő dalok...

Ámde mint a költő nem dalol magának —
De ihlett éneke elszáll a világba:
Ugy a kis forrás is csörgő csermelyével
Pázsitos völgyeknek virányit táplálja.

S ezer virág fakad a csermely partján! —
Mint a dalok nyomán ezer szép érzemény;
S mellette, mentében kizöldül a mező:
Mint a dalok nyomán kizöldül a — remény!

— Jó a tikkadt vándor, rekkenő hévségben,
Jót iszik a forrás enyhé-hűs vizéből,
S fáradt tagjait, hogy megpihenthesse —
Gyepnőtte dombjára bágyadtan mellé dül...

S lelkét édesdeden álomba meríti
Csörgeteg haboknak játszi suttagja. —
Fenn a lombon barna babukák beszéde,
Fütyös rigó dala, harkály csattogása...

Majd vadméhek jönek virágok kelyhéről —
Harmathat fürödni, fűvön szárítokzni.
Röpkedő szárnyuknak lassu zsongásával
A vándor szemére könnyű szendert hozni.

S ő a méhsongásban, habok csörgésében
Távol kedvesének suttagját hallja,
S álomban sóhajt, és arca felmosolyog.
S forró üledésre táru ki hő karja.

Fölébred... körül néz... körülte vad erdő...
Álmát, tévedését mostan általlítja,
S megáldván a forrást újultán siet, hogy
Mielőbb dülhessen kedvese karjába.

De mint a jó gazda híven elkiséri,
Távoló vendéget egész kapujáig:
Ugy a kis kútfőnek ere is követi
Az utast, le a mély völgynek odujáig

S ott, hol vándorutjuk két oldalra válik:
Édes suttagással bucsuzik el tőle, —
Mintha mondaná: hocy az Isten áldjon meg!...
Lépteidnek legyen az ég vezetője!

— Este van. Forrásnál madárszó nem hallik.
Harkály, csiz, gerliczék elíttek mind körül,
Csak a madárnépek ez iparlovagja:
A más fészken háló kakuk szól messziről...

Majd minden néma lesz; esendesen, esendesen
Nyugalomra válik a nappali élet;
Fenn halvány felhőknek, lenn halvány árnyaknak
Ingó lebbenése tölti be az éjet...

Éjjélkor a forrás mormoló vizénél
A szomszéd romvárnak tündére megjelén:
Midőn a holdsugár rezgő lombok fodrán
Átragyog — meg eltűn, halványan, nesztelen.

Halkan meríti meg kis fehér korsóját
A tündér a meg-megszálló habokba, —
Majd elszáll: nyomában titkos suttagással
Lendül meg a várhegy berke, lombja, bokra.

Ott fenn álmodik a tündér szeretője:
Szép karsu ifju hős, kard, kopja mellette;
Vad harez romba dönté a kemény kővárat —
Urát meg az ifjut lágy sírba temette.

Ott szunnyad ő most is szép aranyhajával,
Lobogós kopóját keblére ölelvén:
Sirján a dicsőség rózsája virágzik,
S szerelem liljoma — fakadván hő keblén.

Ide jár kedvese minden éjfélenkint,
Virágít a forrás vizéből öntözve:
Hogy mint dicsősége, s szerelem virágzik:
Viruljon sirja is, sokáig — örökre!...

És a sir virul is; áldást hoz a víz,
Minden kis cseppje: egy virágnak élete;
Mert az ifju hősnék sírját feldiszníti —
Ez a kis erdei forrás költészeté! —

Thaly Kálmán.

Miranda.

Elbeszélés, írta JÓKAI MÓR.

I.

Csak hat hónapja mult, hogy Diaz de Solis telepítvényeit leölték a rézszintűek, s a rioterioi váracok omladékait úgy benötte fű és folyondár, mintha ezen a vidéken még a természet is vissza akarná foglalni, a mit tőle az óvilág lakói elvettek.

Pedig Solis valódi égetett téglából rakatta a kastély falait, erős czölöpzetet vetretve a földbe alapzatnak; két oldalt a Rioterio folyam keríté el, harmadikon a tenger. A folyam keskenyebb alján dobogó-híd vezetett keresztül, felvonó csapdával a kapu felől; a bástyák lőrésekkel voltak ellátva, az árkok sánczkarókkal kitűzködve, a hid védelmére két ágyu szolgált; a falakat háromszáz pánczélos vitéz védte: és a meztelen barbarok mégis leölték őket, felgyújták a várat, éjjel, zivatarban megnyiták a folyamat, felmászta a csupasz falon, orozva vették magukat az alvókra s ott elnyomták őket tengersokaságukkal.

És azután ott hagyták a pusztá romokat a három viz között, s hat hónap mulva vad bozót volt az egész telep helyén; utat, kertet ismét benőtt a vadnövényzet, csupán azt a különbséget tév, hogy a hol az ásó felforgatta, vagy a lópatkó letaposta a földet, ott egy addig ismeretlen vereshátú tövislapu burjánzott fel. A fehérék, az idegenek lábnyomán nőtt az.

Hat hónap mulva a véres éj után egy új hajú érkezék Paraguaui partjainhoz, mely a rioterioi öböltől egy mérföldnyi távolban, épen a kastélyrommal szemközt horgonyt vetett.

Miért nem jött közelebb? Miért maradt oly messze láttávolban? Arra tán igen jó okai voltak.

Rögtön két dereglye közelített a hajó fe-

löl, mindegyiken husz-husz férfi ült, mellvértes, muskétás alakok, oldalt felcsatolt széles karamu kalapokkal, mikről nagy fehér tollak lengtek alá; öveikben pisztolyok, oldalukon széles egyenes kard.

A dereglyék közeledtével a Rioterio bokros partjai mentében hosszú keskeny pirógok sikamlottak tova: leskelődő indiánok csónakjai, hasonlatosok azokhoz a kajmánokhoz, mik előlük a víz alá bukdosnak.

A megölt fehérek testvérei jöttek!

A dereglyék földet érnek, két férfi lép legelőször a partra, kiknek vállukon átkötött széles kék szalaga rangot tanusít; az egyik piros, telt arcú férfi, vidám, derült homlokaról hátra csapva a tollas kalap; lépései, fejhordozása, mintha csak otthon, ismert város utcáin járna. A másik férfi sokkal ifjabb, szép, szabályos, de sötét szellemű arc, sűrű szemöldökkel, s még alig hamvadzó bajuszal és szakállal.

Az első Nunjo de Lara, Cabot Sebestyén vállalatának kapitánya, az utóbbi Hurtado Sebestyén, első hadnagy, és a spanyol lovasok vezetője.

Utánuk a többi vitézek is kiszálltak a partra, kik közül tiz a dereglyék fedezetére hagyatott, harmincz a két főnököt követő a romok felé.

— Kedves öcsém, szolt nevetésrehajló hangon Nunjo: úgy látszik, hogy a te távcsövednek volt igaz; az csakugyan rom.

— Ugy-e? Te erővel pompás tetőt akartál rajta felfedezni.

— Az ám S utójára azt akartam veled elhitetni, hogy itt az az építési rend, hogy a házaknak ne legyen teteje. Hanem biz ez le van égvé. És így nagyon jó gondolat volt tőled, hogy a hajóval ne jöjünk közelebb; nehogy a nők is meglássák, mi van itt előttük? mi előtt mindent rendbehozhatnánk.

— Mindent?

— No természetesen, a mit lehet. Innen ugylátszik, hogy azokat, kiknek bennünket vendégül kellene elfogadni, egy lábíg kiölték. Nem is esudálkozom rajta, Diaz bolond volt. Mindjárt mondat nek, a hogy hajóra ült, hogy így fog járni: hüvelykszorítóval, meg forró olajjal akarod te a vadakat meghódítani? vgy nekik ívegklárisokat, tarka szalagokat; bánjal velük szépen s a teid lesznek. De nem! neki más eszmék voltak, ő a bálványimádást akarta kipusztítani. Szegény, nyugodjék békével a másvilágban. Mi azon leszünk, hogy ezen a világon nyugodhassunk békével.

— Igen. Karddal a kezünkben és félig nyitott szemmel, mikor alszunk.

Eközben a váracok kapujáig ért a kis fegyveres csapat, melynek udvarát egy tele nőtte már valami magas czikkés nádalaku növény, hogy a férfiaknak karddal kellett maguk előtt utat nyitni.

Hurtado elől ment, nyomában de Lara. A mint az udvar közepéig haladtak, hirtelen gyanus morgás üt meg füleiket.

— Ez itten fenevadak tanyája is lehet: szolt de Lara könnyűvérű kedélylyel.

Hurtado egyet lépett a morgás helye felé, s a szétváló nád között egy jaguár ott-honos fészkeire bukkant, hol a nőstény fenevad épen két kis vak kölykét szoptatá.

Hurtado kirántá övéből egyik pisztolyát, de Nunjo visszatartá kezét.

— Ne löj kérlek, a hajón meghallanak s az asszonyok megrémülnek. Nem bánt ez a vad, ha te meg nem támadod, hagyj futni.

S a jaguár valóban, a helyett, hogy a jövővényekre rohanna, hirtelen fogai közé kapta az egyik kölykét s nagy morgás és

hátratekingetés mellett a rom egyik tört bástyáján át eltűnt vele. A másik fia ott maradt. Azt a katonák elkérték taposni. Nunjo nem engedte. Minek bántanak meg azt az állatot, mely őket kikerülte; anyja bizonyosan vissza fog jöni az itt maradt kölykeért; tegyék ki neki a kapuba, hadd találjon rá.

S valóban úgy lett. A jaguár az első kölykével átuszta a folyót, azután ismét visszauzott: ordítva, szökellve a várfalig jött, ott meglelte porontyát, szájába vette s azt is átvitte a tulsó partra.

— Látod, hogy még az sem bánt, ha te nem bántod.

Azonban jött mindjárt valaki, a ki nem birt ily nemes elismeréssel a békeajánló jövények iránt. A nád közt reesező léptek egy nagy fekete kigyót riasztottak fel fektéből. A kigyónak nagy pápaszeme volt, mintha ő foglalkoznék legtöbb tudományal; csunya nagy fejt magasra emelte, karikába tekert farkán aként forogva, mint egy eleven gyertyatartó. Két méreg foga messzire kinyult felső állkapcsából s szeméi zöld tüszikrákat löveltek Hurtado felé.

— Nem mérges az, sietett de Lara hadnagyát megnyugtanni, de már későn jött beavatkozása, mert Hurtado a rárohanó kigyóhoz csapott kardjával s a jó toledói oly szerencsés volt, hogy a czudar cobra feje a földre esett; a kigyó dereka azonban rohamában fel nem tartva, a lovag lábaira tekerőzött, azokat összefonódó gyűrűivel egymáshoz szorítva, s fekete vért szerteszt feckendve; míg a levágtott fő mérges fogával a szájába akadn nádszálakat harapdálta ketté, s ókuláros szemével most is dühösen pislogott fel megölőjére.

Hurtado lehányta magáról a halála után is erőszakoskodó döngöt, s nem is beszéltek róla többet.

Most a vár üres szobáiba felvezető nyilást kelle megtalálni.

A lépcső le volt égvé; hanem kétélhágcsót hoztak magukkal, elővigyázatból. Azon Hurtado ment fel legelőször.

A mint feljutott: és egy pillantást vetett maga elé: félrefordult és eltakarta szemét. Egy koromná égett csontváz hevert előtte. Mellette voltak sarkantyúi és érzéolvásója, annak bizonyítványaul, hogy spanyol volt.

Azután üszkök, szenesült gerendák, öszszetört alabárdok vasveretes nyelei. A falak egészen feketék a füsttől. Ez letegett az őrtanya, mely gerendázatra levén építve, beégett; a többi szobák boltozatok voltak, azokat nem pusztítá el a tűz, hogy annál szomorubb látványul hagyja meg.

Épen állt a nagy közös ebédtér, melynek falait Diaz szent képekkel festeté tele; azoknak a Timbuctok mind elcsufiták arcaikat; a padlat fekete volt a vértől, s a ki az ablakokból letekintett, az ott alant fehérő elszórt csontokból kitalálhatta, hogy a leöltteket itt ez ablakokon hányták alá: a fenevadaknak volt dolguk, míg széthordták őket.

Legszomorubb látvány volt egy kised kamara egy ablakkal a tenger felé. Ez lehetett Diaz nejenek hálószobája; a fal világos kékre festve, s égszín-alapon (bizonyosan atyjának ágya felett) két piczi gyermekkéz tiz ujjának véres nyoma.

A padlón kitépelt szöke fűrtök, mezelen indián sarkak vérfoltjaiba tapadva.

Hurtado Sebestyén nagyot sóhajtott. Ő is magával hozta ifju nejét.

(Folytatás következik.)

Őseink szigorúsága a káromkodás ellen.

(Kivonatok „Dées város története” című dolgozatomból.)

A szitkozódás és káromkodás annyira szokássá vált az alsóbb néposztálynál, sőt néhol még a középosztály előbbkelő tagjainál is, hogy még botránközást sem okoz, sőt a műveletlenebb előtt az Isten- és ember-káromlás a férfui erő és bátorság jelének tartatik; minék oka az, hogy a szitkozódók, káromkodók büntetés alá nem vonatnak, az ilyes, bűnök nem is nézetvén. Pedig e tekintetben szigorú büntetőtörvényeink vannak, nemcsak a hazai általános büntetőtörvényekben, hanem egyes helységek helyi törvényei s statutuimai közt is. Hogy mily szigorúak voltak Dées város régi büntetőtörvényei, annak bizonyosságul, s azon idő szelleme ismertetésül ide igatom Dées város törvényes ügyei ellátására s a perlekedésre vonatkozó constitutio 12-dik pontját: „12-ör, A kik az Istennek parancsolatjával, sem világ tövényével semmit sem gondolván, amaz Isten ellen való rutzitkoknak nemével, „ördög atta teremtette,” és ezekhez hasonló több Isten ellen való káromkodással szitkozódóknak, homály nélkül megbizonyosodván, az olyanok halállal megbüntetessenek az ártuculus szerint. A kik pedig lelkeződnek, az olyanok totes quoties huszonöt pénzsel büntetessenek, vagy ha fizetni nem akarnak, kalodába vagy nyakvasba tetessenek, és pironkodjanak.”

— 1742-ben nagy pestis dühöngött Erdélyben, Dées sem kerülheté annak sujtoló csapását; anynyit volt a halottak száma, hogy koporsó nélkül temettek el. Talán ezen körülmény idézte elő az alább itt szigorú büntetőtörvények hozását, a melyeket a jegyzőkönyvből szorúl szóra kiirni azon siralmas korszak rajzául érdekesnek gondolok. 1742-ben október 14-ken szerkesztett jegyzőkönyv 156. száma alatt ez áll:

„Siralommal szemléljük minden nap az Istennek a mi bűneinkért ellenünk felgerjedt, és sebes lánggal égő haragjának tüzet, és minden reggel ujjabb-ujabb ábrázatba megjelenni szokott keserves kemény ítéletét. Talán ezen körülmény idézte elő az alább itt szigorú büntetőtörvények hozását, a melyeket a jegyzőkönyvből szorúl szóra kiirni azon siralmas korszak rajzául érdekesnek gondolok. 1742-ben október 14-ken szerkesztett jegyzőkönyv 156. száma alatt ez áll:

„Ezekért, hogy az Isten ő szent Felsége megelégítvén már egyszer a maga ítéletét, kegyelemmel forduljon hozzánk, és szünjék meg helységünkben ezen keserves kemény ítéletnek tovább való gyakorlásától, — ezen mi Istenünknek megharagudott orcájának megengesztelésére, mintegy áldozatunk jeléül concludátuk de voto unanimiti:

1-ör. A kik Isten és haza törvényeivel ellen való szitkokkal élnek.

2-ör. Büntetés után is halállal büntetessenek.

3-ör. Az ünnep és vasárnapok megtartásának, a midőn semmi munkát tenni, az idegeneknek a városon keresztültilutazni, a koresmákon részegítő italt árulni nem szabad.

4-er. A ki három vasárnap templomba nem megy, nyakvasba vettesse a hadnagy, akár férfi, akár asszonyember.” Közli: *Pataki Ferencz.*

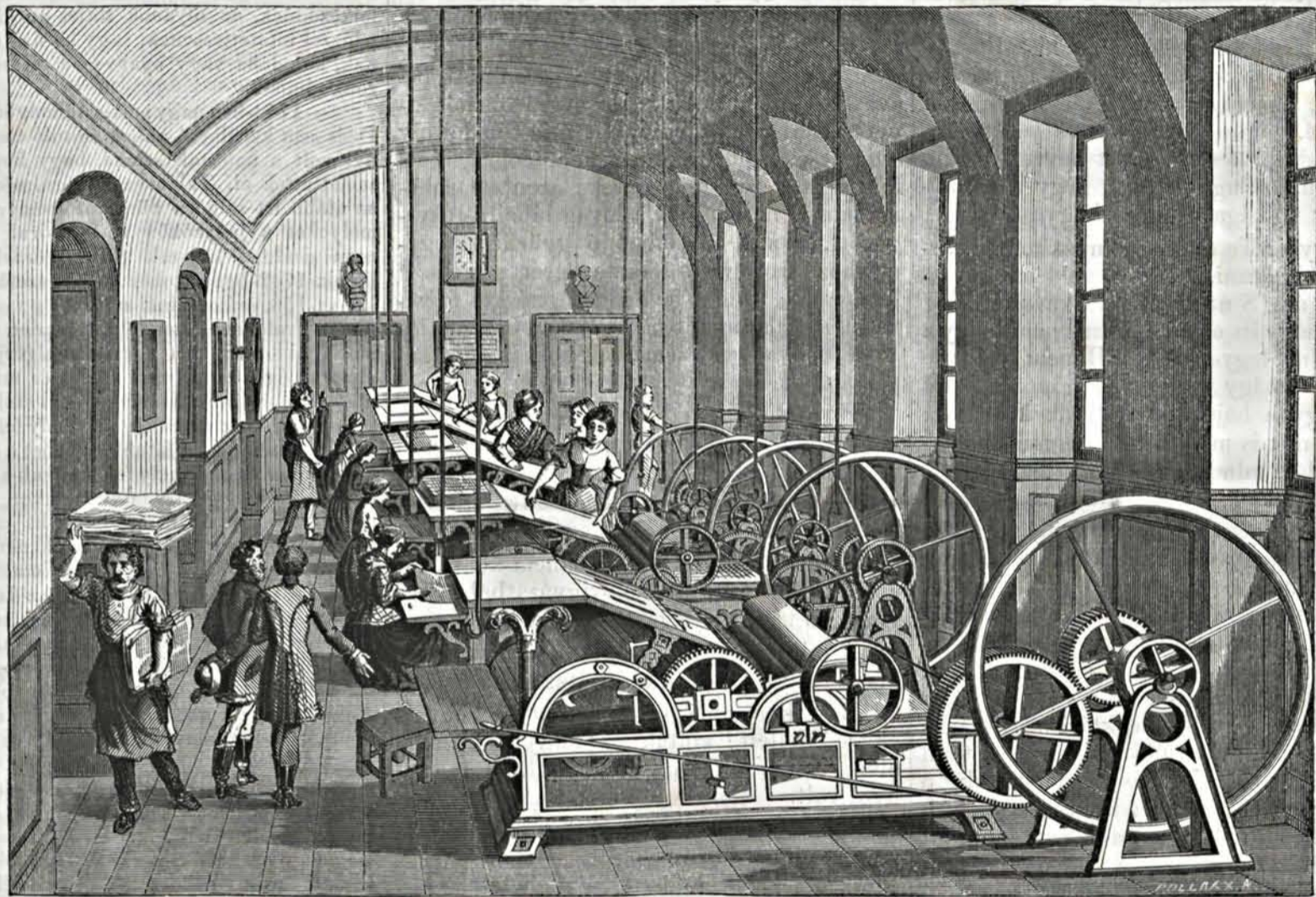
Hol és mikép terem a Vasárnapi Újság.

(Vége.)

A szerkesztői irodában hagyjuk olvasóinkat, s itt fogjuk fel újra az elejtett fonal szálát. Ezen második emeleti helyiségben egészen más dolgok folynak, mint a földszinti kiadóhivatásban. Mig ez utóbbiban pénzolvásó-asztalokat, vasas pénztárt, egy halmaz névjegyzőkönyvet stb. látunk, addig ezek helyén a szerkesztői irodában íróasztalokat, hirlap- és könyvtartó pölczokat, kéz-

iratokkal, képekkel és rajzokkal telt fiókokat és mindenféle íróeszközöket találunk. A két hivatal teendője egészen különvált, s egyik a másik dolgaiba nem avatkozik. A szerkesztőségi tagok nem látják az előfizetők jegyzékét, a pénzes, reclamáló és hirdetések tartalmazó leveleket; a kiadóhivatal emberei pedig sejtélemmel sem bírnak arról, mi készül oda fenn a lap tartalmára nézve. Azért említjük ezt, mert még mindig sokan vannak, kik a kettőt összezavarják.

A szerkesztőségi irodában pontosul össze minden a lap szellemi részére vonatkozó érdek. Ide érkezik minden közlemény, mely a lap fő részébe, kiadásra van szánva; itt írják a szerkesztői tagok cikkeit, kiszabott rovataikat. Minden beküldött munka és tudósítás itt megy keresztül a szerkesztői bírálton s vagy elfogadják vagy azonnal megsemmisül. S ez nem a legkisebb, gyakran nem is a legmulasztóbb foglalkozás. Mert ha igaz, hogy a lefolyandó tíz év alatt tíz vastag kötetet adtunk át a közönségnek,

Nyomdai gépterem (Zombory G. rajza után.)

melynek minden sorát s betűjét kétszer-háromszor elolvasta a szerkesztő: ugy az sem tagadható, hogy ezen tíz kötet mellett legalább kétszer annyi kötetre rugna azon kéziratok száma, melyeket a fentebbiek mellett szintén el kellett olvasnia és — különféle okok miatt — félretennie.

A kiadásra szánt kéziratok rendbehozva, kijavítva, kellő alakba öntve a szerkesztő kezéből a szedőkhöz vándorolnak. Ezek szintén a második emelet egy más szárnyán tanyáznak egy két oldalról (uteza és udvar) világított tágas teremben. (Lásd itt közölt rajzát) Ezeket nem igen kell kínálni a cikkekkel s inkább az a bajuk, hogy sohasem kapnak eleget. A szedő örökké éhes, mint a hernyó, s örökké zaklat a „kézirattól”, még akkor is, midőn azt hiszed, már annyit adtál neki, hogy még a szomszédjának is juttathat belőle. De azok az öntött betűk nagyon soványak s tengernyi kéziratot nyelnek el; azután a szedő inkább szereti, hogy maradjon fenn egy darab a jövő számra, mint hogy utolsó percében fedezze fel a nagy vakabla-

kat hasábjain. A legfiatalabb szedőinasokat rendszeren futkározásra használják, ezek járnak örökké ki s be a szerkesztői szobákba kézirattal; ezek keresik fel még otthon is kora hajnalban a munkatársakat, csak hogy a többiek munkájukban, mely élelmöket adja, fenn ne akadjanak. A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok szövegének kiszédésével 8 szedő foglalkozik (köztük 4 inas) — a nagy napilapok 12—16 szedővel dolgoznak. A hosszú teremben ott állanak külön szedőszekekre, melyekben az e lapokban használtatni szokott ön betűk elkülönözött fiókjai foglaltatnak.

A mily nagy haladásokat tett a typographia a nyomtatás csinja, gyorsasága és könnyítése dolgában: majdnem épen oly kevésbé ment előre a szedés mesterségében, s érzésben — a betűk csinoságát s változatosságát kivéve — csaknem ott áll most is, a hol Guttenberg idejében. A szedő oda áll a betűszekekre, oda szurja a tartót (tenaculum), beleilleszti a rábizott, gyakran ol-

munkát tovább folytathassa. Természetesen a szedés, a kéziratok természeténél fogva és a szerkesztői meghatározás szerint, különböző fajta betűkből történik. Lapjainknál következő betűk használtak: *cicero* (a főbb cikkek nagyobb betűi), *garmond* (a többi cikkek kisebb betűi) és *petit* (a szerkesztői mondanivalók apróbb betűi). Ezek között vannak másféle betűk is, mint a cikkek cím-betűi (*compact*), az ujdonságok, apróbb hírek cím-sorainál használt düllő betűk (*cursiv*) s ezek kisebb-nagyobb változatai.

Mihelyt egy cikk ki van szedve, előáll a *levonó*, ki egy nyomdai festékekkel bevont ruganyos hengerrel a kiszedett betűhasábokat néhányszor végig simítja, hogy a festék rájuk ragadjon, azután ráilleszt egy-egy megfelelő nagyságú, megnedvesített, durvább, de tiszta papíroszt, elővesz egy kemény sörtejtű nagy kefével, s ezzel végig veregeti a papíroszt; majd hirtelen leveszi a betűkről s ime rajta már a cikkek olvasható; ez az ugynevezett *kefélenyomat*

vashatlan, összevissza-igazított kéziratot, melyre (a kiszedett sorok megfigyelése végett) ráteszi a *jelzőt* (divisorium) s azután roppant türelmet, nagy figyelmet és kézbéli ügyességet igénylő munkával kapkodja ki innen is, onnan is a betűket, pontokat, nyughelyeket s minden írásai jelt egyenként, darabonként, hogy azokból szavak, mondatok, cikkek, hasábok, columnák legyenek, s végre egy egész hírlapi szám megterjék. Ha szorgalmasan intézi dolgát, egy óra alatt legfőleg 1000 betűt rakhat össze a szedő. Hányszor kell megemlékeznünk a meg nem születhetett Kliegl-gépről!

A szedő előtt fekszik egy hosszudarú deszka-eszköz, melynek *hajó* (Schiff) a neve, ezen van azon hasábnak formája, *szögmérteke* (Winkelhaken), mely a kiszedendő sorok szélességét jelöli meg. A kiszedett betűket ide rakja egymás mellé, a melyek azután hosszú *hasábokká* (Spalten) nőnek keze alatt. A kész hasábot madzaggal körülfűzi, hogy szét ne hulljanak a betűk s kiemeli nagyobb asztalokra, hogy megürült szögmértekeiben a

(Bürstenabzug), mely, minthogy nem egyenlő nyomású sajtó alatt történt, rendszeren tökéletlen nyomat. Nem is a közönség számára készül ez.

Ezen lenyomott hasábok azonnal a szomszéd szobában működő nyomdai *javitók* (correctorok) gondjára bízattak az illető kéziratokkal együtt; itt a szedés összehasonlítottat az írott cikkekkel, a benntalált hemszög hibák kijelöltek s a papír üres szélein kiigazítottak. Ezen kiigazított *correctorok* majd ismét visszakerülnek a szedőkhöz, kik a kijelölt hibákat a szedésben kijavítják.

Szépen folyik napokig a munka; a szerkesztőség küldi a kéziratokat, a szedők és javítók cserélgetik egymással szedett és javított hasábjait; a rajzoló és fametszők is elkészülnek munkáikkal; — azalatt megérkezik az összeállítás, a *revisio* napja — kedden délután a Politikai Ujdonság, csütörtökön a Vasárnapi Ujság számára. A szerkesztő megjelöli az összeállítandó cikkekkel, képeket s azoknak rendsorát, s a szedők elseje, a

tördelő *) hozzá fog a nagy figyelmet és ügyességet igénylő munkához, a *tördeléshez*, a mi abból áll, hogy a kiszedett és kijavított hosszú hasábokat *kolumnákká* (oldalakra) rakja össze, vagyis azon alakba, a mint azok más- vagy harmadnap a közönség kezébe fognak jutni. Az illető helyekre beilleszti a fametszeteket is s a soroknak apróra tördelése ezek körül, jár legtöbb bajjal és idővesztéssel. Az összeállított kolumnákról ismét kefélenyomatok vétetnek, s ezek kerülnek azután *revisio* végett a szerkesztő elé, ki a bennefejtett hibákat szintén kijelöli, s ha szükségesnek látja, most még a cikkekben igazíthat, a rendet megváltoztathatja stb., mindezenre célszerű, hogy valamennyi kolumnán betűről betűre végig menjen. Végre a revidált oldalakat aláírja, a szedő a kijelölt igazításokat megteszi, s ezzel a szerkesztő és szedő munkája ezen száma be van végezve. Ők már a jövő szám kellékein jártatják eszköket.

De a működésnek ismét új tere nyílik meg. Előjönnek a gépterem emberei, egyes

deszkákra rakják a kiszedett kolumnákat s viszik le a közbenső melléklépcsőkön a földszinti sajtógépekhez. (Ezen gépterem igen érthető rajzát mutatja mellékelt képünk.) Itt már egészen új kezekbe, a nyomtatók, gépészek birtokába kerül a szerkesztők által kigondolt és megrendelt, a szedők által elkészített szellemi táplálék; most azok veszik át, a kik meg fogják főzni és sütni. Most először is a sajtó alá rendezik a kész szedést, azaz négy-négy oldalt egymás mellé raknak (emnyit tesz az ivnek egyik fele), ezt czövekekkel jól megerősítik, hogy a betűk szorosan, fesszesen álljanak, s a nyomtatás alatt meg ne mozduljanak. Ezután az ivnek mind a két nagy formatumát jól megmossák, hogy a betűkre tapadt régi festék lekopjék s azok tisztán, élesen kerüljenek nyomás alá, majd beleillesztik a sajtó alsó lemezére. — Minden rendben

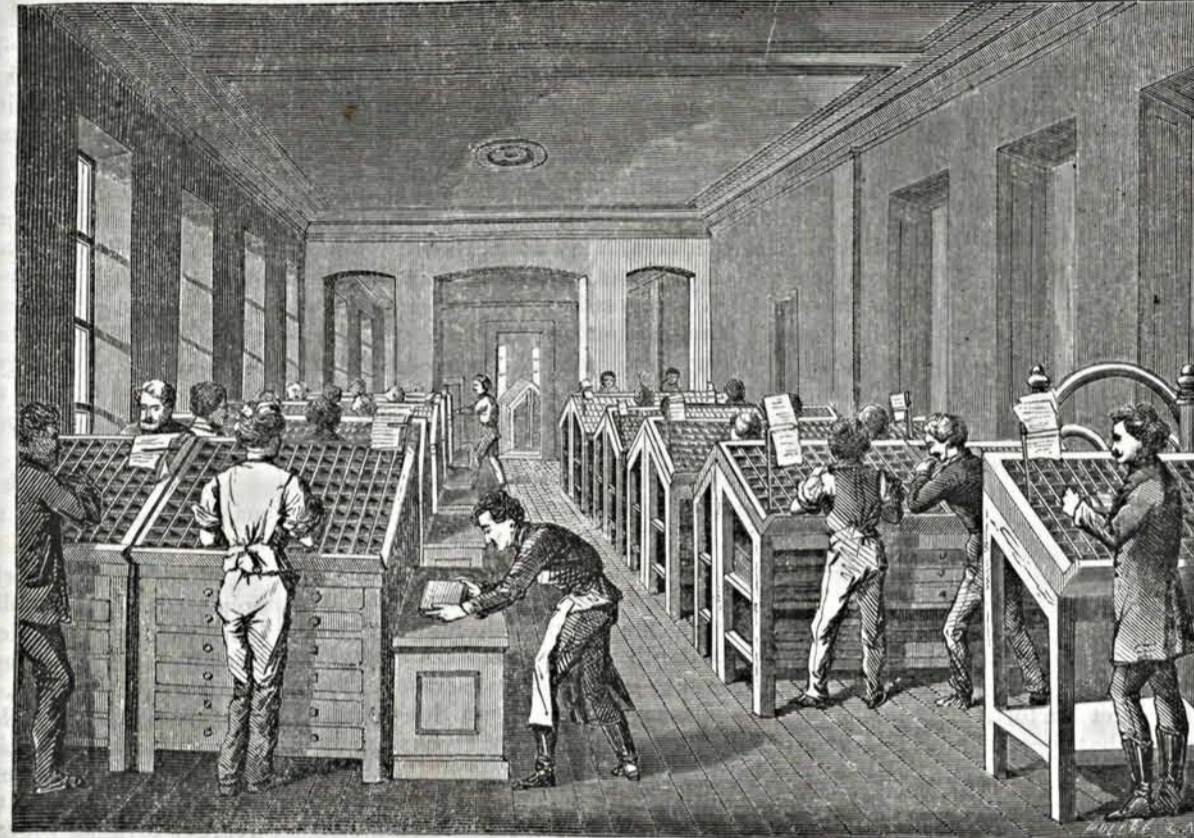
*) Nyomdai régi műnyelven *metrompász*, a mi a francia „metteur en pages” (hasábokba rakó) elnevezéstől származik.

levén, s azalatt a szükséges papíroszkészlet is elkészítetvén a nedvesítő konyhában, a működő gőzgéppel összekötésbe hozzák a sajtót, egynehány próbanyomást tesznek, a hol hibát találnak, ott rögtön igazítanak rajta (s ez különösen a *képeket* nyomó formatummal gyakran igen sok időt vesz

nó a tiszta papíroszt, az alatt ülő a nyomtatott ivet kezeli. Egy másik sajtón azután szintén ily eljárással az iv tullejára a másik négy oldal nyomatik. Gőzgéppel e munka igen szapora és gyors; s egy óra alatt 1000 példánynál több készülhet el, anélkül, hogy, mint egyéb kézi- vagy gyorsajtóknál, emberi erő vétetnék igénybe.

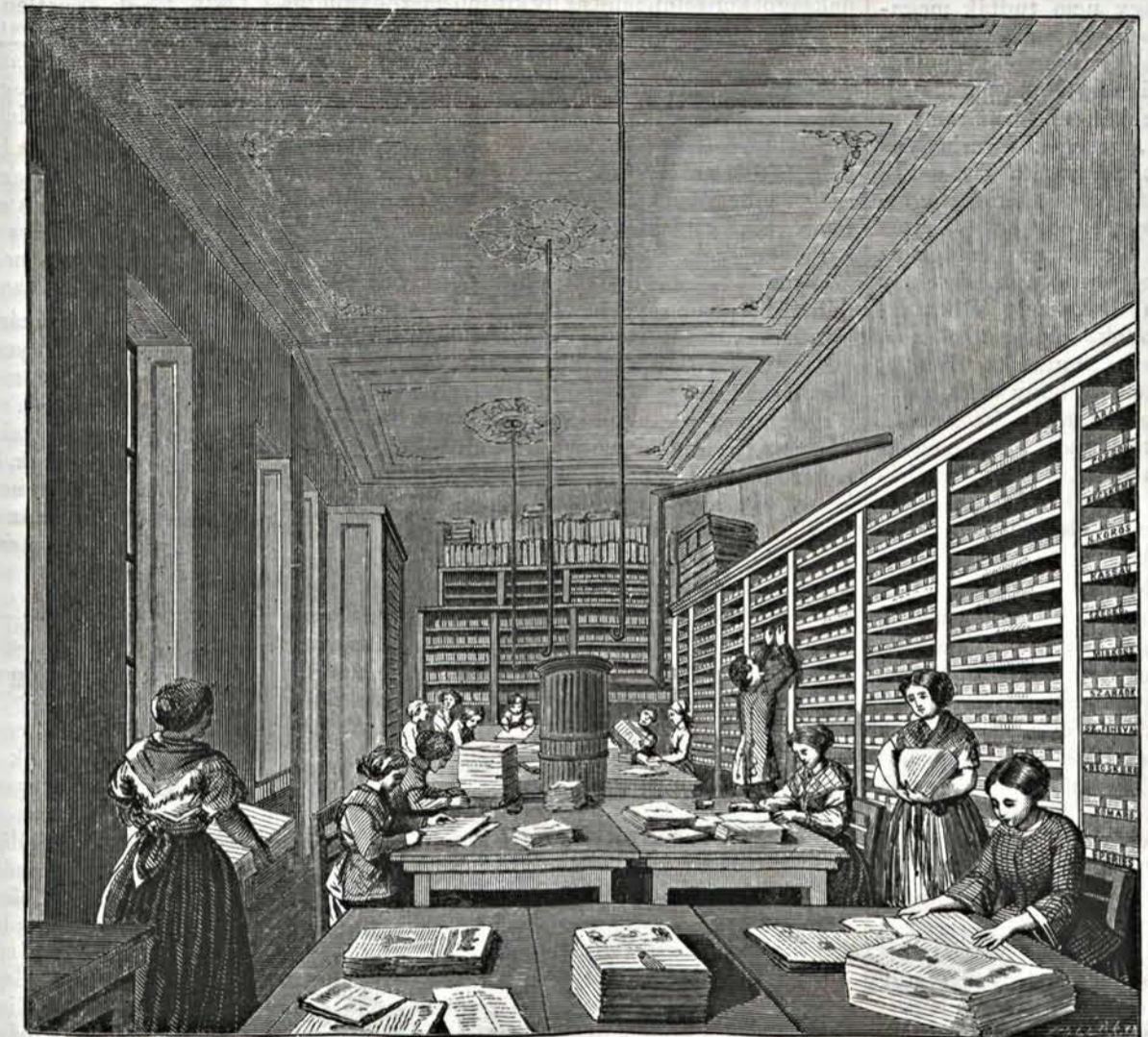
Meg kell itt jegyeznünk, hogy a legelső kész nyomtatott példány a szerkesztő saját aláírásával — a fennálló rendelkezések értelmében — a rendőrségi sajtóhatóságnak küldetik be, hogy a netaláni észrevételek innen még jókor megtétetheszenek.

A nyomtatott iverk a sajtóteremből csakhamar egy új helyiségbe, új kezekbe kerülnek: a második emelet udvari részén levő, csomagolási és szétküldési terembe. (Lásd a mellékelt rajzot). Itt megint új munkás publikummal találko-

Szedők terme. (Zombory G. rajza után.)

zunk. Itt vannak az expedíto hivatalkai, kik a lapok czimszelvényeit (adreseket) rendezik, melyek, mint rajzunk mutatja, külön hosszú állványokon a főpostavonalak s az egyes előfizetők lakásai szerint vannak felosztva s úgy rakva egymás mellé, hogy össze ne tévesztethessenek. Minden előfizetőnek az előfizetési időre előre nyomtatnak ki czimszalagjait s az egyes postanapokon mind addig szedtetnek le a polczokról, míg el nem fogynak, vagyis míg az előfizetési idő le nem jár. — E terembe hozzák a nyomdából a nyomtatott iverket s az itt működő, többnyire női munkások veszik végső kezelés alá. Az ő dolguk a nagy iverket összehajtogatni, az expedíto segédeitől nekik átadott czimszalagokat az egyes csomagokra elteni s a czimszalagokra külön-külön a bélyeg-jegyeket ragasztani. Az egy postavonal felé tartozó példányok az-

A Vasárnapi Ujság szállítási terme. (Zombory G. rajza után.)

nó van alkalmazva; az egyik, a ki fent áll, a megnedvesített tiszta papíroszt illesztik kellő vigyázattal a formára; s alig telt be egy pillanat, a gép már elvitte onnan, ráfektette az ivet a betűkre, a sajtó is megtette reá a szükséges nyomást, s már az alantabb ülő kezébe adja a kész nyomtatást. A fent álló

után külön csomagokba köttetnek s így a már reájok váró házi szolgák karjaiba kerülnek, kik azokat evégre készen tartott, s eső ellen biztosító négykerékű kocsijaikon a postahivatalba szállítják, a mi végül a legtöbb testi erőt igénybe vevő foglalkozás, miután egy-egy szám példányainak összes súlya — az

előfizetők száma szerint — a 10—15 mázsa között változik. Míg a szerkesztő-hivatalból ide kerültek a cikkek, s míg ily tekintélyes sulyra vergődhetek, mennyi kézen, munkán és változásokon kellett keresztül menniök, s hány embernek nyujtnak foglalkozást, s becsületet kereset! S egy előfizető, évenkénti 10 ft-ával hány embert s mily szép ipart hoz mozgásba!

Bevégezzük itt ismertetésünket, mely koránsem akart kimerítő és részletes előadása lenni a nyomdai munkálatoknak, mert ezen esetben még sok, itt betöltetlenül hagyott hézagot kellene kiegészítenünk s az itteni technikai eljárás bővebb magyarázatát adnunk. Kitérünk célunkat talán mégis elérjük, a mi nem volt egyéb, mint az, hogy pályánk tizedik évének kezdetén végre közelebből megismeressük tisztelt olvasóinkat az ő megszokott régi házi barátjok házi ügyeivel is, és röviden elbeszéljük: hol és mikép terem a Vasárnapi Ujság. Bár még soká teremne mindnyájunk örömeire és megelégedésére. P. A.

A madarak és a mezei gazdaság.

Tschudi ur a melonenhoi gazdasági egyetemen, a madarak jelentőségéről a mezei gazdaságra vonatkozólag, egy jeles beszédet tartott, mely valóban megérdemli, hogy tovább terjesztjük. E jeles beszéd lényege a következő:

A madarak nélkül sem mezei gazdaság, sem növénytenyésztés nem volna lehetséges. A madarak oly munkát végeznek el a természetben, melyet millió meg millió emberi kéz, felnyire oly jól vagy tökéletesen nem volna képes véghezvinni. Ezt leginkább az erdei rovarok pusztításánál vehetjük észre. Már gyakran megtörtént, hogy bizonyos állatok eltekintve a rovarok kipusztítására végett intézkedéseket tettek, száz meg száz embert a munka élére állítottak, árkokat húztattak, dísznókat hajtottak ki, és végre is vagy nem tudták megakadályozni a rovarpusztítást, vagy nagyon tökéletesen. Nehány tucat madár az egész munkát kényelmesen elvégezte! Minden gondos gazdának arra kellene fordítani figyelmét, hogy az annyira hasznos fészékek, pintyökék, czingékek, veresbékék stb. lakása körül szállást találjanak. Ha a fák üregeiből a bennök található szemetet kitisztogatják, és a hol épen szükségös, egy az eső ellen védelmi szolgáló darab deszkát szegezzenek az üreg fölé; ezek majd megvédődnek és csekély fáradságunkat sokszorosan visszaszolgálnak. Németországban a hivatalnokok, néptanítók és a belátással bíró földbirtokosok utmutatásai nyomán, sokat tesznek már a tekintetben, hogy ezen hasznos madarak elegendő szállással ellátassanak, kicsinyek az ellenséges pusztítások ellen megvédésenek, és a mennyiben lehet, tanyájokon háborítás és üldözés nélkül éljenek; és naponként tapasztalják, hogy talán semmiféle tökése hozza gyorsabban és gazdagabban a kamatokat, mint épen ezen csekély kiadások.

Mily egyszerű munkát végeznek el a madarak az ártalmas férgek pusztítása által; mennyire túlhaladják e kis munkások az ember minden kitalálható igyekezetét és munkájuk által egyenesen az ő jólétét mozdítják elő, sőt életének képezik feltételét: arra nézve Tschudi több példát hoz fel. Egy növényházban három magas rózsafa levéltetvekké volt belepve, melyek számát mintegy 2000-re lehet tenni. Egy czingét bocsátottak be az üvegházba, és alig telt bele egy pár óra, a nagy sereg féreg fel volt esztve és a rózsafák szépen megtisztogatta. Egy másik czinge egy a legyektől nagyon megszállt szobába bocsátottat be, és az, ki az ő munkáját szemmel kísérte, úgy találta, hogy a kis vendég egy óra alatt 900 legyet fogdosott össze. Egy pár éji fecske egy este egy negyed óra alatt roppant mennyiségű szunyogot pusztított el. Egy pár ökörszem óránkint huszharminczszor hozta rovarokat kicsinyeinek. A gyümölcsfákra és erdőkre nézve a czingékek kiszámíthatatlan fontossággal bírnak azért, hogy különösen a veszélyes fenyő-selymeszek tojásait emésztheték fel; holott az azokból kifejlődő szörös hernyókhoz hozzá nem férhetnek. Egy nőstény selymesz nyaranta gyakran kétszer tojik és 6—800-nál nem igen kevesebbet; és egy czinge kisdedei-

vel együtt több ezer ilyen tojást képes felemészteni egy nap alatt. A czingékek ezen munkát az ökörszemek versenyeznek, úgy szinte a kurtakalapások és fakuszók is, melyek gondosan vizsgálják meg a fákat, s igen ügyesen tudják a kéreg repedékei közül, az ágakon és a leveleken levő fészékekből a rovarokat és tojásokat kiszedegetni. A czingék főleg a kertekben tesznek megbecsülhetetlen szolgálatot. Gróf Wodzicki Kázmér beszéli: „az 1848. évben a „bombyx dispar“ nevű ismeretes kertpusztító rovar hernyói fiamról minden lombot felemésztek, és azokat egészen megkoppasztották. Őszszel millió meg millió tojást vettem észre, melyek bizonyos szörös burokba foglalva százan-kint függtek a fák törzsökén és ágain. Roppant költséggel szedtem le a pusztító elemet a fákról, és csakhamar meg kelle győződnöm afelől, hogy emberi kéz nem képes a már közelgő csapásnak ellenállni. Már elkészültem arra, hogy szomorú szívvel nézzem legszebb fáim elpusztulását. És lám, a bekövetkezett télen serogestől kezdék a czingékek és ökörszemek fiamat naponként meglátogatni; a tojásfészékek pedig szemlátomást fogyni kezdtek. Tavaszszalhusz czinge pár fészéket kertemben; s a jövő nyáron a hernyó-csapás már sokkal jelentéktelenebb lón, annyira, hogy 1850-ben oly szépen megtisztítottuk kedves fiamata kis tollas kertészek, hogy kertem az ő barátságos segítségük folytán, egész nyáron át a legszebb zöld színben díszkedett“.

Tschudi a verbekek is a hasznos madarak közé sorolja, azon megjegyzéssel, hogy egyetlen egy pár 2000 darab férget hoz haza hetenkint kicsinyeinek, a mit egy maroknyi cseresnye, vagy néhány buzakalász nehezen fogna lenyomni. A rovarpusztító közé tartoznak a baglyok is, melyek reg- és esthajnali vadászataikon megszámlálhatlan erdei rovar fogdosnak össze és czipelnek haza kicsinyeiknek. Némely bagolyfajok, ugyszintén a seregélyek, csókok, varjúk, szarkák, gébicsek stb. a cserobogár pusztítása által vannak szolgálatunkra és hasznunkra. White, az angol természetbúvár, huzamos időn át szemmel kísérte egy bagolyt, és úgy találta, hogy az minden öt perc alatt egy egeret vitt a fészékebe kicsinyeinek. Egy közönséges csuviskár egy június estén 11 egeret vitt haza kisdedeinek. Lehet-e már most nagyobb fontosságot képzelnünk, mint az ily kitünő hasznos állatok üldözése és pusztítása, melyeket a tudatlan nép gyakran csüre kapujára szegez fel?!

A legtöbb apró madár vagy egész éven át, vagy legalább a költés ideje alatt, egészen vagy legalább részben fergekből, hernyókból, pókokból s effélékből él. Ilyenek kivétel nélkül az őregbicsek, billegények, rigók, seregélyek, légyfogók, lombárok, csalogányok, ökörszemek, czingékek, nádi zenészek, pacsiánták, verbekek, pintyek, sármányok, fecskék, fa- és falkuszok sat. Mindezek milliárdra menő rovartojást, rovar, legyet, szunyogot, hangyát, levéltetőt, éjpillét, hernyót s több efféle alkalmatlan férgesek pusztításának el; és pedig csodálatra méltó bölcs beosztásnak. Egyik a férgek emez osztályát keresi, a másik amazt üldözi; az egyik zsákmányát a fa leveleiről és ágairól szedi össze, a másik a fakéreg repedékei közül keresi azt ki, a levegőből fogdossa össze, vagy a földből és korhadt fákából kaparja ki. Minden mezei gazdának azon kellene igyekeznie, hogy ezen hasznos madarak, melyek az ő természetes, legkívül és legszorgalmasabb szövetségesei, azon ótalomban részesüljenek, melyre, ha saját anyagi érdekünkön nem akarunk is egyebet tekintetbe venni, tanusított kitünő szolgálatukért méltók és érdemesek. Dr. B. L.

Róka vadászat a Billei pusztán.

A vadászat barátait érdekelni fogja a következő tudósítás, mely bár kissé elkésett, de azért érdekelt nem vesztette. Abonyi t. tudósítónk írja: Az 1862. évi december 3-án Ferencz napját ünneplendők. — számosabban gyülekezünk egybe Wiener Ferencz úrnál, a Pestmegye kebelében fekvő Billei pusztán. Ezen ur egyike a megye-beli legnagyobb bérlo gazdáknak; s valóban szép sikerrel követé már eddigéig is az Angolhonban oly nagy tiszteletben részesülő farmerek példáját. De ezen a Cserháti kies táján létező pusztában oly ősszevágó rendtartást lát az ember, hogy egy Esterházy vagy Koháry herceg uradalmi mintagazdaságának sem válhatnék szegényére. Erről azonban most nem is szándékom szólani. E részben olvasóim a magyar gazdasági lapok hasábjából

részletesebb tudomást szerezhetnek, mint a melyek nerány év alatt már gyakrabban jutalmazzottakul hozták fel a bérnök ur gazdasági állatait és terményeiket. Ez alkalommal tehát, csak a mondott napon tapasztalt különösebb esemény felől akarok említést tenni.

Az agarakkali róka fogatás egyike a vadászat legmulatságosabb nemének. S e részben is sok előnnyel bírva a Billei pusztá számos egyéb vidék fölött, ismeretes ó magyar szokásu vendégszeretethez képest, a lehető legszívesebben szavakkal hívta meg Wiener Fer. ur a nála összegyülekezett névnap látogatókat. A kitűzött célnak könnyebb szerű megközelítése végett saját eselédének személyzetéből rögtönzött mintegy nyerveen hajtó által hajtatta meg a lakóháza előtti terjedelmes nádas tavakat — nyolcz úrlovás által pedig, kitünő nyerveen lovakon formáltatott háziurunk a tavak körül olyan karikát, hogy egymástól mintegy száz ölnyi távolságban egy-egy agaralt foglaltak állomást. Kedvderítésül az uri helységbeli ismeretes czigánybánda harsogtatta zeneszerzeit, és az egész társaság a régi ósmagyarok táborzási szokásainak képét tünteté föl; — a patak közepén fennálló terebélyes füfza is nemzeti lobogókkal levén föl-ékesítve.

A rókahajtsáknak fádalmait, ami mintegy más félórát tartott, négy igen szép róka jutalmazá meg.

Ez bármely körülmények között is igen szép eredmény. De különösebben kell hogy kiemeljem a vadászatot rendező háziur lovászának bámulatos ügyességét. A legnagyobb kan-róka ugyanis lapálymenten futván, a magoslatokon felállítva volt lovasok mellett előörsön álló agarak által észre nem vétethetvén, már már tökéletesen megmenekülendő vala. De ezen bátor lovászt, mint kiszolgált magyar huszár, messze vidékeken ismeretes nyerveen lovában bizva, a rókanak utána nyargalt, és mintegy kétezer lépésnyi távolságból át csakugyan beérvén, futásában annyira meglankasztotta, hogy a két legközelebb álló agrának ideje lett az kellőkép megtörni, és meg is fogni. — Ezen erőforozott sebét futást látva, valóban borzalom fogta el egész valónkat, mert a ravasz róka pályáját minden lehető alkalommal változtatva, oly helyekre esalta a merész lovászt, hogy a tehetős derék lovak egyetlen egy megbotlása embernek és lónak azonnal nyakát szeghette volna; és ezen egy esetről is biztosan ki merem mondani, hogy e magyar lovászt a legelső angol sportmannak is méltó vetélytársul lehetne oda állítani.

A róka vadászat befejezte után, szintén zenekísérett mellett, az ez éven épült új virágházat vettük szemle alá, s ezen három nemzeti lobogó által fölékesített jeles építmény a tisztelt háziur és asszonyainak nemesiszóló tón előtünők kétségbevonhatlan tanúságot.

Honnét nemsokára az uri lakba térvén, ebéd mellé ültünk, és ügyes szakács által készített jóízű étkek élvezése mellett, kellemes italu szőlőmedvel is emelvén a társaság jókedvét, több rendbeli szíves jókívánataink kijelentése mellett, azon tanúsághoz jutottunk, hogy egy elszigetelten állani látszó pusztában is meg lehet a nemesebb komfort találni, ha hogy az illetők, anyagi tehetséggel együtt, a műveltség és jó ízlés tapintatával is dicsekedhetnek. R. . . . M. . . . ly.

Egyveleg.

A bagoly mint ragadozó madár. Orosz-Lengyelországban, Ploek mellett, a sűrű nádas erdőben, a víztől nem messzire, egy pár füles bagoly fészkel. Nagy lapos fészékek a letérdelt nádon fészékek, mely egy különféle anyagból összerakott idomalan nagy csomót képez. A fészék körül to-lakból, esontokból, bórardarabokból s egyéb állati hulladékokból egy valóságos raktár terül el, oly kiállhatlan büszkel körülveve, hogy ember alig képes a fészékekhez közeledni. Az élelemmaradványok között még tövisesdisznó-bőrök is fentalálhatók. Ezen bagoly-pár, már régóta e helyen tanyáz, talán itt is örögedett meg, és kisdedeinek annyit nyulnat, kacsát, szárcsát, tövisesdisznót, patkányt, egeret, s több efféle hord haza, hogy egy paraszt ember az élvezhető készletet minden reggel haza hordja, és belőle egész családjával együtt megl. Persze neki annyibólátása is van, hogy nem öli meg a szegény baglyokat és nem szegézi azokat csüre kapujára. B. L.

Egyház és iskola.

(A temesvári új fővárosi Hirschfeld lesz, ki ezelőtt egy morvaországi község közkezdességű papja volt. A „F-n“ ezt azt azon megjegyzéssel közli, hogy az új rabbi új hazája nyelvét aligha fogja valaha oly mértékben megtanulhatni, hogy azt a szószéken is használhassa.

(A hőmezővárosi helyi gymnasium tornyába) Etédi József, egykor ottani közkezdintetű polgár, végrendeletében egy mázsás haragot hagyományozott.

(Rágalmi iratok terjesztése). Nyiregyhárról írják: A Vasárnapi Ujság 1862-dik évi utolsó száma szerint „A protestáns egyházfőnökök közlelbi kihallgatása alkalmával Geduly superintendens egy pasquillt nyujtott át Ó Felsőégének, mely Bécsben nyomtatott s Német-Lipsésen — Liptó-megyében — terjesztetik, s melyben Gedulyról az mondatik, hogy a szent háromságot tagadja.“ stb. — Ha ezen pasquill alatt — amint valószínű — Hódza „Dohovorját“ kell érteni, ugy az nem csak Német-Lipsésben, hanem Nyiregyháza is terjesztetik — bár minden eredmény nélkül. — Egy példány „Dohovor dvaty“ (második beszélgetés) cím alatt az én kezembe is eljutván, abban a 37-dik lapon, szórul szóra ez olvasható: „2. Arra kell törekednünk, hogy Geduly, illetőleg Székács és Máty uraknak, s a kerületi és egyetemes gyűléseknek ünnepélyesen hatályosnak és törvényesen, minden engedelmességet felmondjunk.“ Ha ez nem „pasquill“ magára a legfelsőbb hatalomra is, a mely Geduly, Székács, és Máty urak megválasztását legfelsőbb felügyelői jogánál fogva szentesítette, — ugy többé semmi sem az. — th. —

Ipar, gazdaság, kereskedés.

(Bebizonyított biztos szer a marhavész ellen). Czinkotáról jan. 3-ról írják: A „Vas. Ujs.“ 52. számában közölt „Biztos szer a marhavész ellen“ értekezése és ennek üdvös hatására vonatkozólag alkalmat veszek megjegyezni: hogy Czinkotán, Pest mellett, mult hónapban ittött ki a marhavész és csakugyan kezdett dühöngni a falunak egyik végén annyira, hogy 2 hét alatt valami 17 darab elesett. A helység előljárói által kiadott a parancs, hogy a lakosok különítsék el a marháikat, főképen az itatásnál; s parancs szigoron megtartott és a marhavész eddig tökéletesen megszűnt. — M. M. ev. lelkész.

(Rózsagyertya). Egy kolozsvári szappanos, Boér Sándor, új anyagu, növény-viasz vegyítékü gyertyát fedezett föl, melyről állítják, hogy fénye, a közönséges fagygy gyertyánál sokkal erősebb, ára pedig semmivel sem nagyobb amazé. Nevét a szemnek is tetsző szép rózsaszínűt kapta.

(A magyarországi gazdasági intézet) főmú-lásának huszonötödik feléve emlékére többet át tervezik, hogy egy albumot állítsanak össze, mely azon bel s külföldi 1006 növendék arcképeit tartalmazza, kik Magyaróvárt nyerték kiképzette-szüket.

(Új érez váltópénz veretéséről) tanácskoznak a pénzügyminiszteriumban, mely a külföldi váltópénzek mintájára az ezüstnél olcsóbb anyagból készülné. Ha értéktelen lesz is, a forgalomban könnyen szakadó papír tizkrajczárosokat czelszerűsége nézve mindenesetre fölülmulja.

(A magyar iparosok panasza). Bécsből, jan. 1-ről vesszük a következő sorokat: Oly dolgokról kívánom önt tudósítani, miket talán nem is képez. Ugyanis, a hazai lapokban igen sokszor olvasom magyar földbirtokosaink egékgi magasztalását, hazafüségüket illetőleg; igaz, hogy annyiban még is nagyobb hazafiak sok másnál, mert legalább Pesten laknak: de nem arra nézve, a mi szorosabb értelemben a magyar ipar pártolását illeti. — Ezen állításom talán balgatag állításnak látszik, mindazáltal beszéljenek a tények. — Bécsben igen sok műhely és műterem létezik, melyben mondhatt, kizárólagosan, Pesten lakó magyar főurak számára dolgoznak, s a mi több, egy szálíg magyar emberek. — A multkor egy ily műhelyben levén, megkérdeztem a derék magyar munkásokat, nem tudnák-e ugyanazon műveket Pesten előállítani? mire azt felelék, hogy nem, mivel Pesten azon árt meg nem fértnek, a mit itt szó nélkül megfizetnek, s ugyanazért nem méltó Pesten megtelepedni. Ha nevetek akarnék megemlíteni, a legünneplendőbb nevekkel találkoz-nánk. — Így történt a napokban is, hogy itteni

TÁRHÁZ.

herceg L. . . . egy olasz szivarhoz való szipkát mutatott egy tajték-pipa-faragónál, azon megjegyzéssel, hogy olyan nincs sehoh, de hogy is lehetne, miután azt senki itt, t. i. Bécsben előállítani nem képes! — Megjegyzendő, hogy a darab valóban művészi faragásu volt. — Az üzlet tulajdonosa megnézvén a műdarabot, oda nyilatkozott, hogy egy hasonlóan elkészítését magára vállalja. Elég az hozzá, miután a kiállított darab L. . . . herczeg teljes meglegedését kinyeré, ez utóbbi az illető munkást látni kívánta, ki is előhivatván — nem is írom tovább — kisült, hogy magyar volt. A herczeg kezét szorított vele. Ezen művész is azt hiszi, hogy Pesten meg nem élhetne, míg itt többnyire magyar mágnásoknak dolgozik, egy német főnök alatt. — Adja Isten, hogy lassankint ez is másép legyen. — Gy.

Közintézetek, egyletek.

(A magyar tudományos Akademia) matematikai és természettudományi osztályának e hó 5-ikén tartott ülésében Kubinyi Ferencz olvasta föl Petkó János selmezi tanár és lev. tag széke-foglaló értekezését. „Az előnyitani és földtani főiskolák alapokáról.“ E sejtelmeken alapuló értekezést Nagy Károly Párisban élő rendes tag „Memoire sur le systeme solaire“ című francia nyelvűn megjelent értekezésének ismertetése követte, melynek tartalmát, szerző kézirataiból, Stoczek József az olvasta föl. — Martin Lajos beküldte a „Madár-szárny felületének erőszete“ című értekezésének folytatását bíralat alá adás s „Értesítő“-ben közlés végett. — Xántus János immet két köteg könyvet köldött az A kade-miának.

(Nagyváradon olvasó-egylet alakult) a „Zöldfa“ című levelezőben. Az alapszabályok egyik szakasza szerint, a társulat részvényesei, katonatisztek, katonai vagy polgári tisztviselők, s tekintélyes magánok lehetnek. Az egylet levelezései a 22 §. szerint magyar vagy német nyelven viendők.

(A pesti takarékpénztár-egylet jótékony-ságának) legközelebbi egy szép jelét adta; nevezetesen a Buda melletti Solymár helység tűzkárosult lakosai között a legszegényebbek számára 300 ftot adományozott ingyen kiosztás végett.

(Buda-takarékpénztár alakult) Már a mult évben 80,000 ft. aláírás történt e czélra, s így, a fölterjesztett alapszabályok megerősítése után, e közháznu intézet mielőbbi létrejötte remelhető.

(A jogászsegélyző egylet javára) bált rendező bizottságnak, már küldi megívó-leveleit, a Lloyd termében f. hó 24-ikén tartandó zártkörű tánczvigalomra. E megívó-levelek, elfogadás esetében, egyenként bevaltandók az egyetem épület 2-ik emeletén az egylet irodájában e hó 8-tól 21-ig, d. e 8-11 és d. u. 2-4 óráig. Családi jegy ára 10 ft., egyes jegy 2 ft.

(A jogászsegélyző egylet javára) bált rendező bizottságnak, már küldi megívó-leveleit, a Lloyd termében f. hó 24-ikén tartandó zártkörű tánczvigalomra. E megívó-levelek, elfogadás esetében, egyenként bevaltandók az egyetem épület 2-ik emeletén az egylet irodájában e hó 8-tól 21-ig, d. e 8-11 és d. u. 2-4 óráig. Családi jegy ára 10 ft., egyes jegy 2 ft.

(A jogászsegélyző egylet javára) bált rendező bizottságnak, már küldi megívó-leveleit, a Lloyd termében f. hó 24-ikén tartandó zártkörű tánczvigalomra. E megívó-levelek, elfogadás esetében, egyenként bevaltandók az egyetem épület 2-ik emeletén az egylet irodájában e hó 8-tól 21-ig, d. e 8-11 és d. u. 2-4 óráig. Családi jegy ára 10 ft., egyes jegy 2 ft.

(A jogászsegélyző egylet javára) bált rendező bizottságnak, már küldi megívó-leveleit, a Lloyd termében f. hó 24-ikén tartandó zártkörű tánczvigalomra. E megívó-levelek, elfogadás esetében, egyenként bevaltandók az egyetem épület 2-ik emeletén az egylet irodájában e hó 8-tól 21-ig, d. e 8-11 és d. u. 2-4 óráig. Családi jegy ára 10 ft., egyes jegy 2 ft.

(A jogászsegélyző egylet javára) bált rendező bizottságnak, már küldi megívó-leveleit, a Lloyd termében f. hó 24-ikén tartandó zártkörű tánczvigalomra. E megívó-levelek, elfogadás esetében, egyenként bevaltandók az egyetem épület 2-ik emeletén az egylet irodájában e hó 8-tól 21-ig, d. e 8-11 és d. u. 2-4 óráig. Családi jegy ára 10 ft., egyes jegy 2 ft.

(A jogászsegélyző egylet javára) bált rendező bizottságnak, már küldi megívó-leveleit, a Lloyd termében f. hó 24-ikén tartandó zártkörű tánczvigalomra. E megívó-levelek, elfogadás esetében, egyenként bevaltandók az egyetem épület 2-ik emeletén az egylet irodájában e hó 8-tól 21-ig, d. e 8-11 és d. u. 2-4 óráig. Családi jegy ára 10 ft., egyes jegy 2 ft.

(A jogászsegélyző egylet javára) bált rendező bizottságnak, már küldi megívó-leveleit, a Lloyd termében f. hó 24-ikén tartandó zártkörű tánczvigalomra. E megívó-levelek, elfogadás esetében, egyenként bevaltandók az egyetem épület 2-ik emeletén az egylet irodájában e hó 8-tól 21-ig, d. e 8-11 és d. u. 2-4 óráig. Családi jegy ára 10 ft., egyes jegy 2 ft.

(A mult évi vízáradsok) a magyar korona területén 3 millió, az egész birodalomban pedig összesen 10 millió forint kárt okoztak.

(Különbö betegségek.) A napokban egyik köztisztviselőben álló orvosunk levelet kap, melyben írják, hogy rögtön siessen Budára, bizonyos vendéglőbe, hol gyors segílyre van szükség. Az orvos bérkocsiba ül s benyit a nevezett szobába. A patsiens, egy fiatal ember, betegségét az egyben következőleg adta elő: „Uram, én tegnap este a Sáros fürdőben a közfürdő használmán, kijöve-lenkor megdöbbenve tapasztaltam, hogy az alatt minden ruhámat elopták. Azért önhöz folyamodom, adjon nekem kabátot, nadrágot, csizmát, mert különben el nem hagyhatom az ágyat.“ Hogy e fontos betegség megtalálta-e gyógyyszerét, arról hallgat a krónika.

(Névváltoztatások.) Felsőbb engedély folytán Helffer Béla miskolczi irnok „Beresényi“-re, — Maister Gellért kegyesrendű növendékei „Vári“-ra, — Daubrona Ignácz erki orvos „Dobrány“-ra változtatták vezetéknéveiket.

(A „Győri történelmi és régészeti füzetek“) II. kötetének 2-ik füzeté megjelent. A Símor János győri püspök pártfogása mellett megjelent művet szerkesztették Ráth Károly és Rémer Flóris, a magy. akad. tagjai. E füzet, több közérdeklő czikken kívül, Lippai György esztergomi érsek magyar leveleit is tartalmazza.

(Az európai uralkodó házak statisztikája.) A 48 souverain között — a brazilai császárt, a monacoi s a 4 elűzött olasz herczegét s Ottó királyt is ide számítva — nő 2 van. Legidősebb a württembergi király, 81 éves, — legifjabb a párizsi herczeg, 14 éves. Leghosszabb idő, 59 év óta uralkodik a szász-meiningeni herczeg. Az uralkodó családok a mult évben 11 tagjukat veszítették el, — 3 férfit és 8 nőt. Születtek 16-an, és pedig 9 herczeg, 7 herczegnő. Tavaly egybekelés történt 7. A bíbornokok összes száma 60. Közölők a mult évben kettő halt meg.

(Román nemzeti kongresszus) összehívását, melyre engedélyt a napokban Sulutin érsek és Saguna püspök egyetértve folyamodtak, épen a román értelmiség politikuskar része, magja s korseritelen dolognak tartja. Mint a „K. K.“ írja, e dolog a kir. fő kormánysszék egyik közelebbi ülésében tárgyalás alá kerülvén, épen a legtekintélyesebb állasu román hivatalnok nyilvánítá azon nézetét, miszerint a jelen viszonyok között román nemzeti kongresszusra semmi szükség. A guberniumnál szép számmal levő román hivatalnokok szintén e nézethez csatlakoztak.

(A „Szegedi Híradó“ új szerkesztője) Szabados János, ifju költőnk lesz, ki, mint főmunkatárs, az „Új nemzedék“-et ügyesen kezelte. Az „Új nemzedék“ pedig, korunk betegsége, s részvét-hiány miatt megszűnven, a „Divatcsarnok“-ba olvadt be.

(Az új éleztalok) Ez év elején a régi jók mellett több új éleztal megindulandó, melyek közt mindenesetre első helyet foglal el a „Handabanda“ melyet Kákay Aranyos hihetőleg életrevalóan fog szerkeszteni. Verekedési itt aztán inkább helyökön is lesznek, mint a komoly napilapok tárczában. „Diogenes“ is beköszöntött, Száni Károly szerkesztése alatt, de ennek már csakugyan lámpát kell kezébe venni, hogy előfizetőt találjon. A „Tatár Péter“ első száma egyszersmind utolsó is volt.

(A károlyváros-zengi vasútonal) előmunkálatai, a kedvezőtlen téli idő dacára, folyvást és gyorsan haladnak előre. A zengi indóház köztvetlenül a kikötő mellett leand, ugy, hogy a hajókról pár lépéssel a vagonokba szállni lehessen.

(Adakozás.) A Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez mult héten beküldetett: A magyar írók segélyegylete számára Berhidán egy baráti kis körben Kaszcsy János ur indítványára összegyűlt öszveg, 6 ft.

(Adakozás.) A Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez mult héten beküldetett: A magyar írók segélyegylete számára Berhidán egy baráti kis körben Kaszcsy János ur indítványára összegyűlt öszveg, 6 ft.

(Adakozás.) A Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez mult héten beküldetett: A magyar írók segélyegylete számára Berhidán egy baráti kis körben Kaszcsy János ur indítványára összegyűlt öszveg, 6 ft.

(Adakozás.) A Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez mult héten beküldetett: A magyar írók segélyegylete számára Berhidán egy baráti kis körben Kaszcsy János ur indítványára összegyűlt öszveg, 6 ft.

V. U. szerk.-nél begyűlt összesen **14,937 ft. 1 kr.** 1 régi római arany, 1 huszfrankos arany, 112 db. cs. arany, 21 kétpftos tallér, 27 porosz tallér, 1 orosz tallér, 4 ujftos, 146 huszas, 18 negyedfős, 1 db. 100 pftos és 10 db. 10 pftos nemzeti államközlönykötelevény és 1 db. 100 pftos erdélyi urbéri kötelevény.

Nemzeti színház.

Péntek, jan. 2. „Pajtáskodás“ vigj. 5 felv. Irta Scribe, ford. Feleki.
Szombat, jan. 3. „Férfj az ajtó előtt“ és „Fortunio dala.“ 1 felvonásos operettek Offenbachtól.
Vasárnap jan. 4. „A zsidó“. Népszínmű 4 szak. népdalokkal. Irta Szigligeti, zenéjét Erkel F.
Hétfő, jan. 5. „Dráguss Károly vidéki színgazgató föllépteül“. „Könyves Kálmán“. Dráma 5 felv. Jókaitól. A vendégszínház a beteges, de jószágban, nagylelkűségben fölülmulhatlan királyt helyes fölfogással tüntette elő. Látszik, hogy nemcsak szerepe betűit, hanem annak jellemét is tanulmányozni szokta. Szavaltata szép, tiszta, minden vidéki állpáthoztól ment. Kiejtése jó magyaros. Számára a jövő igen biztató.

Kedd, jan. 6. „A peleskei nótárius“ Eredeti énekes bohózat 4 felv. Irta Gaal József, zenéjét Thern K. E. régi jó magyar bohózatot a nemzeti színházban is régi jó eredeti alakjában szeretnők látni. Az új átdolgozás sokat rontott rajta, anélkül hogy csak valamit is javított volna.

Szerda, jan. 7. „Pajtáskodás“ vigj. 5 felv. Irta Scribe, ford. Feleki.

Csütörtök, jan. 8. Marchetti 3-ik föllépteül: „Norma“ opera 2 felv. zenéjét írta Bellini.

Budai népszínház.

Jan. 2. „Angolosan.“ Vigjáték 2 felv. Ezt követte: „Férfj az ajtó előtt.“ Operette Offenbachtól.

Jan. 3. „Stern Izsák.“ Énekes vigjáték 3 felvonásban. E rég nem látott darabra a színház egészen megtelt.

Jan. 4. „Csörgő sapka.“ Bohózat 3 felv.
Jan. 5. „II. Rákóczy Ferencz fogsága.“ Dráma 4 felv. Irta Szigligeti.

Jan. 6. „A csikós.“ Eredeti népszínmű 3 szak. Irta Szigligeti, zenéjét Szerdahelyi. A főszerepben Mészáros Károly, a debreczeni „Dongó“ volt szerkesztője lépett föl.

Jan. 7. „Egy kis hazugság.“ Vigjáték 3 felv. Benedix után magyarította Turnay Pál. E csinos kis vigjátékot a közönség másszor is örömmel nézi végig.

Jan. 8. „Eljegyzés lámpafényűl.“ Operette, és „Tűz a zárdában.“ Vigjáték 1 felvonásban.

Szerkesztői mondanivaló.

6380. **Kadarkut.** N. S. Hagyjuk nyugodni a holtakat. Hiszen az már valódi teológiai lapba való értekezés volna és sorainkat heber és görög betűkkel díszesítendé. Hadd legyen a tárgy részünkről befejezve.

6381. **Körösnagyrev.** B. L. Nem a mi akaratunkon mult, hogy a tudósítás ki nem jöhett. Kiadása lehetetlen.
 6382. **Klagenfurt.** S. K. Nem tudjuk, miféle „magyar dalok kiadását“ említi ön. Mi semmiféle ily vállalattal kapcsolatban nem állunk.

6383. **Tornallya.** H. B. és H. G. Fogadják a szíves megemlékezésért köszönetünket.
 6384. **Buda.** E. Zs. Az arczkép elkészült s nemsokára meg fog jelenni.

6385. **Vészto.** E. B. A régi okmányal meg fogunk kínálni egy régiségbuvárt, ki azt bizonyosan meg fogja becsülni.

6386. **Sz. Földvár.** O. M. A harangfelirat igen jó lesz harangbuvár-tudósunknak. Átadjuk.
 6387. **Kisujszallas.** Dr. F. A kézirat nincs többé birtokunkban, a mit nagyon sajnálunk. Az enyészett szele azóta régen elsepert.

6388. **M. Sziget.** Sz. L. Kénytelenek vagyunk előbbi kijelentésünk mellett megmaradni, — a mit, lehetetlen, hogy ön is teljesen ne mótányoljon. A hirdetések és mellékletek ügye nem a mi rovatunkba tartozván, kérünk kell ön, hogy eziránt kiadónkkal sziveskedjék magát összeköttetésbe tenni.

6389. **Kunagota.** I. L. A kívánt statisztikai adatok igen értékesek volnának, de oly terjedelemben, források hiányában szenvedünk.

6390. **X. Zorind.** B. I. A küldeményt szíves köszönettel fogadtuk. A kívánt könyvet az antiquariusknál eddig hiába kerestettük. Kérjük, ha lehetséges, címét kérjük.

6391. **Velejte.** Sz. Gy. Örvendünk a viszontlátkozásnak.
 6392. **Sz. — z M. — ly.** r. kath. lelkész urnak (nem tudjuk, hol? mert a hozzánk címzett levelen megemlítve nincs, az előfizetési megrendelés pedig a kiadói hivatalban maradt). A szívesseggel hálásan fogadtuk. A kitűzött feltételre gondunk lesz, — érzésben biztosthatjuk ön, A kívánt arczkép, hogy hova küldendő, a fentebbi oknál fogva nem tudjuk.

6393. **Szőny.** M. G. Előbb is küldtünk, s most újra utnak indítottunk egy példányt. De hát szüksége van-e barátságunk és jó akaratunk ily nyomtatott példányokra, s nem alkalmas-e minden tiszta ily papiros nevek és számok följegyzésére? Oh practical man!

6394. **Korhány.** Sz. M. A jó indulat nyilatkozatát hasonlóval viszonzozzuk. A tudósításokat szívesen vesszük.
 6395. **Temetőben.** Nem adható.

6396. **Zöld erdőben.** Egy szikra nyoma sincs ebben költői léleknek. Ne bántsa ön ezt a mesterséget A másik cikkek idejében megjelent lapunkban.
 6397. **Felvincz.** F. M. A kiadó-hivatalba a kellő összegnél több nem érkezett. A tévedésnek más oka lesz.

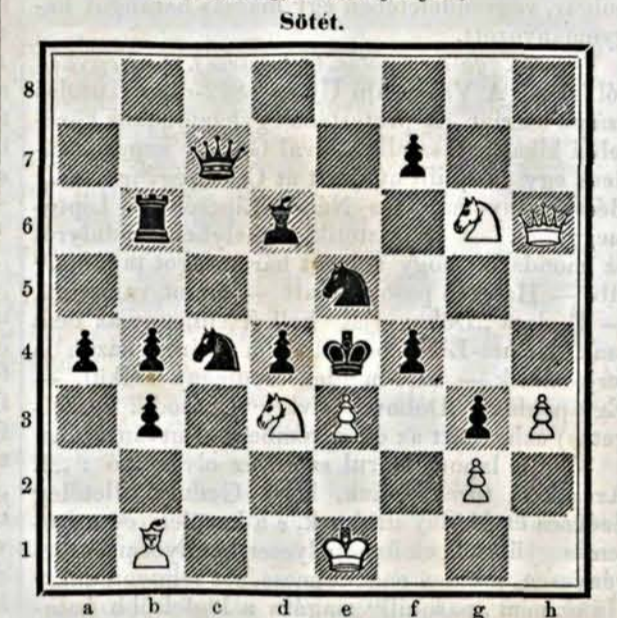
6398. **Debreczen.** K. K. Az ajánlatot köszönettel vesszük s abba szíves örömet belegegyzünk. A vállalkozó tudós hazafakat üdvözöljük nemcsak szándékaikban. Az ígért szöveget várjuk.
 6399. **Enyészett kepe.** Valóban még igen „ifju fáradozás.“ Majd öregebbet kérünk.

6400. **Csanád.** B. S. Pájdalom, hogy minden, a mit e részben tehetünk, abból áll, hogy a cikket egy, ahogy van, okulás és javulás végett az illető baklövésnek in natura elküldjük. De ne kívánja ön, hogy mi is nyeljük a kortyot. Mi megadjuk magunkat.

SAKKJÁTÉK.

159-ik számú feladvány. — Bayer Konrádtól (Olmützban).

(Sietünk olvasóinknak is közölni, a mit a londoni legközelebbi feladvány-versenyről tudunk. E pályázás körül az angolok általában roppant hanyagul jártak el annyira, hogy még azt sem lehetett megtudni, ha vajjon a beküldött feladványok megérkeztek-e? Most, londoni tudósítások után annyira rájöttünk hogy az első díjat Bayer Konrád nyerte el, — s addig is, míg kimerítőbb tudósításokat hozhatnánk; e nehéz és gyönyörű egyik első pályanyertes feladványt olvasóink figyelmébe ajánljuk.)

Világos.
 Világos indul, s 5-ik lépésre matot mond.

154-dik számú feladvány megfejtése. (Grossdemar-tól)

Világos.
 1) F c 1 — g 5
 2) B c 7 — c 5 †
 3) F g 5 — d 8 †

Sötét.
 B a 1 — g 1 : A)
 b 6 — c 5 :
 A)
 F h 6 — g 5 :
 b 6 — b 5

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. Nagygyárdon: báró Meszina István. — Gyepesen: Kun Sándor. — Vácson: Nieczyk Pál. — Tisza-Tarjánban: Nyilas Alajos. — Modron: Mendl Félix. — Buzsákon: N. N. — Derecskén: Krenosz Rudolf. — Kun-Szent-Miklósban: Bankos Károly. — Kassán: Skvör Antal (a 153-at is). — Parabutyban: Rothfeld József. — Tordán: Szentpétery Antal. — Bajmákon: Weisz Fülöp. — Kis-Ujszállásról: Tompaik.

TARTALOM.

Báró Kemény Ferencz (arczkép). — A haladás egyes jelei Magyarországon. II. III. — Az erdei forrás. Thaly K. — Miranda. Jókai Mór. — Óseink szigorúsága a káromkodás ellen. Pataki Ferencz. — Hol és miképp terem a Vas. Ujság. (Vége). P. A. — A madarak és a mezei gazdaság. Dr. B. L. — Rökavadvászat a Billei pusztán. Egyveleg. — Tarhaz: Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintozetek, egyletek. — Mi újság? — Adakozás a m. Akadémia palotájára. — Nemzeti színház. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Hetinaptár.

Felelős szerkesztő **Pakk Albert** (lak. magyar-utca 1. sz. a.)

HETI NAPTÁR.											
Hó- és hetinap	Katholikus és Protestáns naptár		Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára	Nap			Hold			
					kél	delel	nyug.	kél	delel	nyug.	
Január											
11	Vasár.	D 1 Ep Matild	D 1 Visk. ut.	30 F Aniz Z.	20	7 48	8 7	4 29	11 34	4 23	10 10
12	Hétfő	Ernest püspök	Jámbor	31 Melánia	21	7 48	8 30	4 30	* * *	5 9	10 34
13	Kedd	Véronika, Vidor	Vidorka	1 Jan. 1863.	22	7 47	8 53	4 31	0 44	6 58	11 2
14	Szerda	Bódog (Felix)	Szépíke	2 Silvestr.	23	7 46	9 15	4 33	1 58	7 50	11 34
15	Csütört.	Pál első rem.	Mór	3 Malahias	24	7 46	9 37	4 34	3 12	8 47	12 16
16	Péntek	Márczell, Géza	Gyöző	4 70 tanítv.	25	7 45	9 58	4 35	4 24	9 47	1 8
17	Szomb.	Antal rem. Leon	Magányka	5 Theophant	26 17. Sabb	7 45	10 18	4 37	5 30	10 50	2 12

Holdnegyed: Utolsó negyed 13-án, 1 óra 23 percz reggel.

Figyelmeztetés!

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok 1863. évi folyamából teljes számú példányokkal még folyvást szolgálhatunk.

Előfizetési föltételek:

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt félévre, azaz: január—június **5 ft.** — Egész évre, azaz: január—december **10 ft**
 Csupán Vasárnapi Ujság félévre **3 ft.** — Csupán Politikai Ujdonságok félévre **3 ft.**

Érintett lapok megnagyobbított alakban és tiszta finom papíron jelennek meg.

Tíz előfizetett példányra egy tisztelet-példány jár. — A pénzes-levelek bérmentes küldése kértik.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala Pesten.

(Egyetemutca 4. szám alatt.)

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatja **Landerer** és **Heckenast**, egyetem-utca 4-ik szám alatt Pesten 1863.

Pest, január 18-án 1863.

Előfizetési föltételek 1863-ik évre:

a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt, postán küldve vagy Buda-Pesten házhoz hordva:	
Egész évre (január—december)	10 ft.
Fél évre (január—június)	5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság:	
Egész évre (január—december)	6 ft.
Fél évre (január—június)	3 ft.
Csupán Politikai Ujdonságok:	
Egész évre (január—december)	6 ft.
Fél évre (január—június)	3 ft.

Bod Péter.

(1712—1769.)

Bod Péter a legnevezetesebb magyar írók közé tartozik. 56 könyvet írt, melyek közül 20 megjelent nyomtatásban. Mindenik nagy szolgálatot tön, s ma, száz év múlva is tanulságos. Kiadatlan művei közül sok ma is teljesen megérdemlené a kiadást.

Megszoktuk, Kazinczyn kezdeni a magyar irodalom valódi fejlődése történetét, a magyar nyelv ujászületését. E fényes név, részrehajló, bár kiérdemlelt tiszteletünkben, elhomályosítá a korábban élteket. Bod Péter, kinek halálakor 1769-ben, Kazinczy csak tizedik évében járó fiúcska volt, szomorubb korban élt Kazinczynál. III. Károly és Mária Terézia uralkodása alatt a magyar nemzeti szellemi álmát látszott aludni; az alkotmányosság, kivált Erdélyben odajutott, hogy vallásos hitökért főurakat vetettek börtönbe s ki nem bocsátották, míg kötelezvényt nem adtak magukról, hogy elhagyják vallásukat; — míg Kazinczy pályájának nagy része a politikai és nemzeti ujraéledés korába esik. Bod Péter a magyar-ság legnagyobb hanyatlása korában, mintegy huszonöt éven át, csaknem társak nélkül, egymaga, egész irodalmat tartott fenn. A latinság amaz idejében magyar könyveket írt, még pedig idegen szavakkal nem nagyon kevert nyelven. Ha nem volt nyelvújító: tartalmas, világos, könnyű és izléssel párosult előadása által nevezetes művelője volt az irodalmi nyelvnek.

BOD PÉTER.

Azonban nemcsak nyelve által szolgál átmenetül a régi magyar irodalomból az ujkoriba, hanem művei tárgya által is. Műveinek nagyobb és legbecsessebb része az előtte való korszakok irodalmának történetét foglalja magában s könyvei ma is forrásul szolgálhatnak sok részben az irodalomtörténet buvárának.

Író alatt napjainkban sokszor csak azon embert értik, ki verseket, novellákat ír, Pesten

él csupán, vagy kiválóan az irodalomból. Bod Péter az ily ferde fogalmuak szemében igen furesa tünemény lehet. Életét egészen félre- eső kis helységekben töltte, mint lelkész, költeményeket soha sem írt, s műveiből nem hogy jövedelmet húzott volna, hanem a maga költségén adta ki. Legfeljebb annyiból állott üzérkedése, hogy a mit egyik munkájá-

segeket nagyát, maga az író, a szegény reformatus pap viselte. Bod Péternek kéziratban meg van egy önéletrajza és magánjegyzetei, melyekből látni, hogy renkívül pontos és gazdálkodó ember volt. Bevételét, kiadásait följegyezte az utolsó krajezárig. Tíz év alatt összesen elköltött 4687 forintot 58 denárt. Így egy évre közép számítással ötödik száz forint esik. (Értendő pedig nem mai, hanem magyar forint, azaz ezüst huszas.) Egy-egy könyv nyomására, (s majd minden évre esik egy) 200—300 forintot ad ki — előre.

Nem kis bajjal járt akkor a könyvkiadás. Félreest helységéből Bod Péter külföldre, vagy Szebenbe, Pestre küldi kéziratait s a könyvnyomató magának a szerzőnek küldi vissza a példányok nagy részét. Az író osztja ki a főurak közt, kik egymásnak eladják, vagy a „compactorok“nak, kik országos vásárokon sátor alatt árulják — rendes könyvnyomató kevés helyen lehetnek. Egy kis részét elajándékozza.

Azonban könyvei nem kis kelendőségben részesülhettek. — Több munkáját nyomatta 1000 példányban. Bod Péter munkái pedig többnyire a vallást és magyar irodalom történetét tárgyazók, s még a mi mulattató olvasmány is, ezime „Sz. Hilarius“ és erkölcsi oktatásokat foglal magában. Ha Bod Péter más író volt, mint a mostaniak, közönsége is más vala. Bod Péter kedvenc írója lehetett az akkori intelligentiának, — midőn 1000 példány elkeltére számít. Ma oly könyv, minő az „Athénás“, (irodalomtörténeti mű) „Smirnai sz. Polycarpus élete“ (egyháztörténeti mű) már czimökök eljese- tenek a csak könnyű olvasmányt kívánó közönséget, míg az akkorit ilyes tárgyak érdekelték legjobban.

Nem is csoda egyébiránt, hogy a protes-

matikus pap viselte. Bod Péternek kéziratban meg van egy önéletrajza és magánjegyzetei, melyekből látni, hogy renkívül pontos és gazdálkodó ember volt. Bevételét, kiadásait följegyezte az utolsó krajezárig. Tíz év alatt összesen elköltött 4687 forintot 58 denárt. Így egy évre közép számítással ötödik száz forint esik. (Értendő pedig nem mai, hanem magyar forint, azaz ezüst huszas.) Egy-egy könyv nyomására, (s majd minden évre esik egy) 200—300 forintot ad ki — előre.